

KONFERENCJA
INAUGURUJĄCA PRACĘ
NARODOWEGO
KONGRESU NAUKI

**„Umiędzynarodowienie
– szansa i wyzwanie
dla polskich uczelni”**

20–21 października 2016 roku
Uniwersytet Rzeszowski

Organizacja

Minister Nauki i Szkolnictwa Wyższego

Partnerzy merytoryczni

www.nkn.gov.pl

Konferencja programowa

Organizacja

Ministerstwo Nauki
i Szkolnictwa Wyższego

Uniwersytet Rzeszowski

Partner

SPIS TREŚCI

Słowo wstępne ··· **5**

Podstawowe dane dotyczące
poziomu umiędzynarodowienia
polskiego szkolnictwa wyższego
oraz polskiej nauki ··· **13**

30 lat programu Erasmus ··· **31**

Goście specjalni / Special guests ··· **41**

Seminaria ··· **53**

Warsztaty ··· **67**

Rada Narodowego Kongresu Nauki ··· **81**

**SŁOWO
WSTĘPNE**

Polskie szkolnictwo i nauka
stoją w obliczu wyzwań
wymagających zmian
o charakterze strategicznym

Jarosław Gowin
Wiceprezes Rady Ministrów,
Minister Nauki i Szkolnictwa Wyższego

Szanowni Państwo,

Polskie szkolnictwo wyższe i nauka stoją w obliczu wyzwań wymagających zmian o charakterze strategicznym. Międzynarodowa ocena polskich osiągnięć naukowych oraz wizerunek polskich uczelni kształtowany przez międzynarodowe rankingi nie są – w mojej ocenie – w pełni satysfakcjonujące. Rozwijamy się, ale inni rozwijają się szybciej. Ma to swoje konsekwencje dla wyborów miejsca studiów i rozwoju kariery naukowej dokonywanych przez utalentowaną polską młodzież.

Martwi też mała liczba prestiżowych grantów Europejskiej Rady ds. Badań Naukowych uzyskiwanych przez polskich uczonych. Wszyscy mamy świadomość, że także w przypadku badań stosowanych i wdrożeniowych osiągnięcia nie odpowiadają aspiracjom i potencjałowi polskiej nauki.

Uczelnie muszą się zmierzyć z nową sytuacją: poważnym zmniejszeniem się liczby studentów. W wielu uczelniach, infrastruktura dydaktyczna uległa znacznej poprawie, niemniej, także w samym procesie kształcenia, konieczna jest zmiana reguł działania. Częściowe odbiurokratyzowanie sektora akademickiego przeprowadzone w ostatnim czasie służy wprawdzie poprawie sytuacji, ale nie zastąpi gruntownych reform. Pracujemy nad nimi wspólnie ze środowiskiem akademickim. Temu służy konkurs Ustawa 2.0, który pozwolił wybrać trzy zespoły pracujące niezależnie nad koncepcjami założeń nowej ustawy o szkolnictwie wyższym, oraz Narodowy Kongres Nauki poprzedzony serią konferencji programowych.

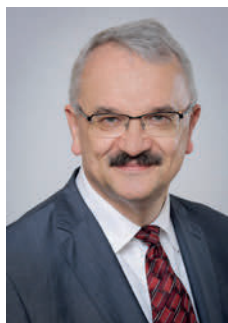
Ustawa odbiurokratyzująca szkolnictwo wyższe, Narodowy Kongres Nauki, konkurs Ustawa 2.0, prace nad reformą instytutów badawczych

i powołaniem Narodowej Agencji Wymiany Akademickiej czy inicjatywy ustawodawczej na rzecz pobudzenia innowacyjności wpisują się w realizację ogłoszonej niedawno przeze mnie „Strategii na rzecz doskonałości naukowej, nowoczesnego szkolnictwa wyższego, partnerstwa z biznesem i społecznej odpowiedzialności nauki”.

Nauka i szkolnictwo wyższe potrzebują nowych rozwiązań prawnych, ale potrzebne jest także wyraźne zwiększenie zarówno publicznych, jak i prywatnych nakładów na prace badawcze. Dlatego tak istotne jest wypracowanie przejrzystych reguł dla partnerstwa nauki z biznesem oraz budowanie w społeczeństwie zaufania do środowiska akademickiego, poprzez działania w ramach społecznej odpowiedzialności nauki. Kluczowa jest także wewnętrzna praca reformatorska w samych uczelniach, bez której reformy prawa nie będą skuteczne, a środki nie będą efektywnie wykorzystywane.

Liczę na to, że konferencje programowe Narodowego Kongresu Nauki – takie jak konferencja w Rzeszowie – przyczynią się do wykreowania najlepszych idei reformatorskich i opracują skuteczne koncepcje ich wdrożenia. Życzymy sobie nawzajem, aby te prace, które wspólnie podejmujemy, przyczyniły się do tego, by w roku akademickim 2018/19 polskie środowisko akademickie działało już w nowych ramach prawnych, popieranym przez wszystkich, którym zależy na systematycznym zmniejszaniu dystansu dzielącego nas od europejskiej czołówki.

Prof. Jarosław Górniak
Przewodniczący Rady Programowej
Narodowego Kongresu Nauki

Szanowni Państwo,

Rozpoczynamy serię konferencji programowych poprzedzających Narodowy Kongres Nauki. Celem tej wielkiej, środowiskowej debaty jest opracowanie jak najlepszych ram prawnych dla nauki i szkolnictwa wyższego oraz ukierunkowanie aktywności uczelni i jednostek badawczych na doskonałość naukową, wysoką jakość kształcenia oraz społeczną odpowiedzialność nauki przy zachowaniu fundamentalnych zasad wolności badań i nauczania. Doświadczenie nauczyło nas już, że jest to zadanie trudne zarówno koncepcyjnie, jak i społecznie. Dlatego potrzebna jest nam dyskusja, w której zgromadzimy wiedzę o przyczynach problemów społeczności akademickiej, pomysły na ich rozwiązanie wyprzedzające diagnozy niepożądaných konsekwencji i katalogi rodzajów ryzyka. Dzięki współtworzeniu zmian będziemy też lepiej do nich przygotowani.

Pierwsza konferencja programowa poświęcona jest umiędzynarodowieniu nauki i szkolnictwa wyższego. Umiędzynarodowienie to ma dwa zasadnicze cele.

Pierwszy to umocnienie pozycji polskiej nauki i uczelni wyższych w świecie. Można to osiągnąć poprzez ważne publikacje, przetłomowe wdrożenia odkryć naukowych oraz pozycję polskich uczelni i uczonych w rankingach międzynarodowych. Ta międzynarodowa widoczność jest warunkiem koniecznym zatrzymania odpływu z Polski talentów, o które trwa globalna konkurencja: chodzi zarówno o absolwentów szkół średnich i studentów, jak i uzdolnionych młodych naukowców. Jest ona też konieczna, by Polskę chcieli wybierać na miejsce studiów i kariery naukowej utalentowani

przybysze z innych krajów. To także ważny czynnik wpływający na decyzje o inwestowaniu właśnie w Polsce w innowacyjne obszary gospodarki. Ten aspekt umiejdzynarodowienia będzie miarą efektu reform, przed którymi stoimy.

Drugim celem polityki umiejdzynarodowienia szkolnictwa wyższego jest wzrost poziomu badań i jakości kształcenia przez pogłębienie otwarcia polskich uczelni i jednostek badawczych na międzynarodowy świat nauki, współpraca międzynarodowa, większa obecność utalentowanych młodych i wybitnych doświadczonych uczonych zagranicznych wśród kadry badawczej i dydaktycznej polskich uczelni i instytucji naukowych, w tym także polskich uczonych, którzy odnieśli sukcesy za granicą. Miarą pozycji międzynarodowej polskich uczelni będzie zdecydowany wzrost liczby kształcących się w nich zagranicznych studentów, doktorantów i doktorów rozpoczynających karierę naukową.

Dobra integracja polskich uczelni w ramach międzynarodowej przestrzeni kształcenia wymaga działań projakościowych oraz informacyjnych, budujących zaufanie do jakości studiów w Polsce i uznanie dla poziomu kwalifikacji potwierdzonych polskimi dyplomami. Refleksji wymagają też dotychczasowe systemy wsparcia i zachęt w zakresie umiejdzynarodowienia. Dotyczy to między innymi programów i funduszy Unii Europejskiej, ale także rozwiązań instytucjonalnych i regulacyjnych w Polsce.

Wymienione wyżej kwestie stanowią tylko część problemów, nad którymi warto się pochylić w ramach rzeszowskiej konferencji. Zebrane na niej wnioski zostaną opracowane i poddane dalszej dyskusji na stronie internetowej Narodowego Kongresu Nauki, podobnie jak to będzie miało miejsce w przypadku kolejnych konferencji. Pozwoli to wzbogacić bazę wiedzy, z której czerpać będzie zespół pracujący nad ostatecznym projektem ustawy o szkolnictwie wyższym i my wszyscy, gdy będziemy ten projekt konsultować i zgłaszać propozycje korekt.

Życzę wszystkim, którzy spotkają się w Rzeszowie owocnych obrad — już wkrótce!

Prof. Sylwester Czopek
Rektor Uniwersytetu Rzeszowskiego

Mam wielką przyjemność powitać Państwa w Uniwersytecie Rzeszowskim, który w bieżącym roku skończył piętnaście lat. Nasza uczelnia jest młoda, jednak wpisuje się w wielowiekową tradycję. Co za tym idzie, ma ambicję stałego, systematycznego rozwoju w kierunku trwałej i coraz bardziej znaczącej obecności w przestrzeni naukowej. Dlatego z wielką radością przyjęliśmy obowiązki gospodarza konferencji poświęconej umiędzynarodowieniu polskiego szkolnictwa wyższego. Ważne jest to, że otwiera ona cykl podobnych spotkań tematycznych prowadzących do Narodowego Kongresu Nauki. To wydarzenie będzie okazją do przedyskutowania istotnych kwestii dotyczących współpracy badawczej i dydaktycznej, a docelowo wypracowania spójnego i jasnego stanowiska polskiej nauki w tej kwestii. Dla nas jako gospodarzy konferencja ta stanowi okazję do zaprezentowania potencjału i siły Uniwersytetu Rzeszowskiego. Chcielibyśmy pokazać nasz Uniwersytet, jego mocne strony, ale też dowiedzieć się, co należałoby jeszcze zrobić, aby w pełni zasłużyć na miano uczelni nowoczesnej. Mam tu na myśli nie tylko infrastrukturę, o którą najłatwiej, ale przede wszystkim poziom prowadzonych badań z ich oryginalnością i rozpoznawalnością.

Umiędzynarodowienie nie może być oczywiście traktowane jako cel działań, a raczej środek do doskonałości badawczej i promocji polskiej myśli naukowej. Nie bez znaczenia są także korzyści, jakie może nam wszystkim przynieść wymiana doświadczeń w skali globalnej. Nie jest to nowa jakość w historii uniwersytetów, ale dziś okoliczności sprzyjają międzynarodowej współpracy. Co więcej – jest ona niezbędna we współczesnym świecie, nie tylko naukowym. Można bez trudu dowiedzieć, że konieczność i potrzeba kon-

taktów międzynarodowych jest immanentnie związana zarówno z badaniami naukowymi, jak i kształceniem, czyli zdobywaniem wiedzy. W pierwszym aspekcie dobrze ilustruje to jedna z wielu tez prof. Kazimierza Twardowskiego z jego znanej rozprawy „O dostojności Uniwersytetu”: „jak każdy, kto tworzy wartości dodatnie, tak też i profesor i docent Uniwersytetu służy nie tylko własnemu społeczeństwu i jest obywatelem nie tylko swego narodu i państwa. Należy on do wielkiej rzeczypospolitej uczonych, rozpostartej poprzez wszystkie cywilizowane narody kuli ziemskiej”. Aspekt drugi znajdujemy w znanym powiedzeniu przypisywanym Janowi Zamoyskiemu: „Patavium virum me facit” (= „Padwa uczyniła ze mnie męża”), co można rozumieć szerzej – ukształtowały mnie studia zagraniczne. Otwartość, platforma wymiany myśli, dialog to esencja „uniwersyteckości”. Znakomicie, że czynimy pierwszy krok w kierunku globalizacji tych ideałów.

**PODSTAWOWE DANE DOTYCZĄCE
POZIOMU UMIEDZYNARODOWIENIA
POLSKIEGO SZKOLNICTWA WYŻSZEGO
ORAZ POLSKIEJ NAUKI**

Liczba studentów podejmujących studia poza krajem pochodzenia rośnie dynamicznie na całym świecie i w 2013 r. przekroczyła łącznie cztery miliony.

Umiędzynarodowienie jest pojęciem szerokim i jego rozumienie w środowisku akademickim nie jest jednorodne. Poniżej prezentowane są dane ilustrujące poziom internacjonalizacji polskiego systemu szkolnictwa wyższego i nauki w jej najbardziej podstawowych aspektach.

MOBILNOŚĆ PIONOWA STUDENTÓW¹

Liczba studentów podejmujących studia poza krajem pochodzenia rośnie dynamicznie na całym świecie i w 2013 r. przekroczyła łącznie cztery miliony². To ponad dwukrotnie więcej niż 15 lat wcześniej, kiedy za granicą studiowało niespełna dwa miliony studentów.

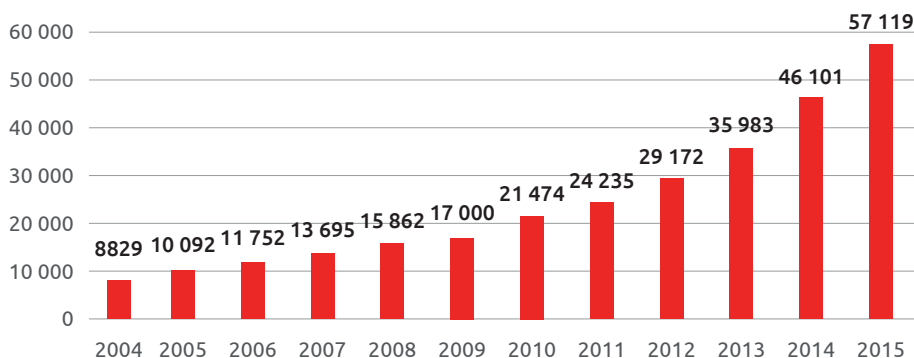
Polska w ostatnim czasie notuje dynamiczny przyrost liczby obcokrajowców podejmujących studia w polskich szkołach wyższych. W zestawieniu z ogólnie spadającą liczbą studentów oznacza to szybki wzrost odsetka studentów obcokrajowców w gronie wszystkich studentów. W roku akademickim 2015/2016 wskaźnik ten osiągnął wartość 4,07%, przy 3,14% rok wcześniej i 1,17% w 2010 r. Przyjęta w 2013 r. Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego zakłada, iż do 2020 r. odsetek studentów cudzoziemców studiujących na polskich uczelniach osiągnie poziom 5%³ – przy utrzymaniu obecnej tendencji zapewne uda się go osiągnąć znacznie wcześniej.

¹ W ramach mobilności studentów wyróżnia się jej dwie podstawowe kategorie: mobilność pionową i mobilność poziomą. Mobilność pionowa (ang. *degree mobility*) to realizacja kolejnego stopnia kształcenia na innej uczelni w kraju lub za granicą. Mobilność pozioma (ang. *credit mobility*) oznacza natomiast realizację części studiów na innej uczelni w kraju lub za granicą.

² 4 057 tys. w 2013 r., zgodnie z danymi UNESCO; <http://stats.uis.unesco.org> [dostęp 16 września 2016 r.].

³ Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego, s. 74.

Wykres 1. Liczba studentów cudzoziemców w Polsce

Opracowanie Wydziału Analiz i Strategii MNiSW na podstawie danych GUS

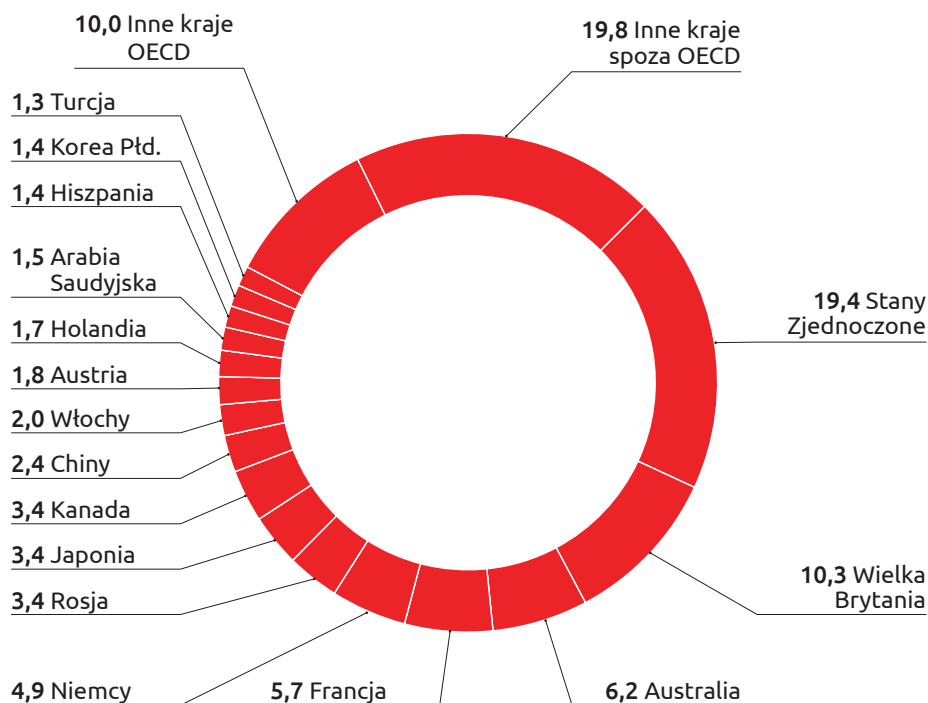
Na wielkość przyrostu liczby studentów cudzoziemców decydujący wpływ ma dynamiczny w ostatnich latach wzrost liczby studentów z Ukrainy, którzy stanowią ponad połowę liczby studentów obcokrajowców (53,6%). Ich przewaga jest najbardziej widoczna w przypadku studentów pierwszego roku studiów (61,5%). Kolejne miejsca w tej klasyfikacji zajmują: Białoruś (8,1%), Norwegia (2,8%), Hiszpania (2,5%), Szwecja (2,3%), Turcja (2,1%), Czechy (2,0%), Rosja (1,8%), Niemcy (1,8%), Litwa (1,6%), Indie (1,6%), Arabia Saudyjska (1,5%), Chiny (1,5%), Kazachstan (1,4%), Stany Zjednoczone (1,3%)⁴.

W skali globalnej najpopularniejszymi krajami docelowymi dla studentów podejmujących pełne studia za granicą są kraje anglojęzyczne: Stany Zjednoczone, Wielka Brytania i Australia, które łącznie zagospodarowują ponad 1/3 globalnego rynku. Polska zajmuje w tym zestawieniu 25. miejsce z udziałem na poziomie 0,7%.

⁴ Według danych GUS z 30 listopada 2015 r.

Wykres 2. Najpopularniejsze kraje podejmowania studiów (udział w rynku – w %)

Opracowanie Wydziału Analiz i Strategii MNiSW na podstawie danych OECD.

W skali globalnej, największa liczba studentów uczących się poza swoim krajem pochodzi z krajów azjatyckich. Absolutnym liderem są Chiny – studia za granicą w 2014 r. odbywało ponad 700 tys. Chińczyków. Kolejne lokaty zajmują: Indie, Niemcy i Korea Południowa (w każdym przypadku ponad 100 tys. studentów). W tym samym czasie studia za granicą odbywało ponad 23 tys. Polaków⁵. Najczęściej Polacy wybierali: Niemcy i Wielką Brytanię (po ponad 5 tys. studentów). Atrakcyjnymi kierunkami (w każdym przypadku ponad 1 tys. wyjeżdżających) są także Francja, Stany Zjednoczone, Włochy, Dania i Holandia⁶.

⁵ Dotyczy „studentów zagranicznych”. Używana przez OECD definicja „studenta zagranicznego” nie odnosi się do obywatelstwa, ale do faktu wyjazdu z kraju ojczystego specjalnie w celu podjęcia studiów za granicą.

⁶ Według danych UNESCO, <http://www.uis.unesco.org/Education/Pages/international-student-flow-viz.aspx> [dostęp 26 września 2016 r.].

Najbardziej umiejdzynarodowionym poziomem ksztalcenia na polskich uczelniach są studia magisterskie. Inaczej niż w państwach OECD, w których studenci zagraniczni, to 27% uczestników programów studiów doktoranckich, przy tylko 12% przyszłych magistrów. Według danych statystycznych OECD odsetek studentów zagranicznych, w ogólnej liczbie studentów studiów magisterskich, wynosił w 2014 r. 2,7%, natomiast w przypadku studiów doktoranckich 1,7%.

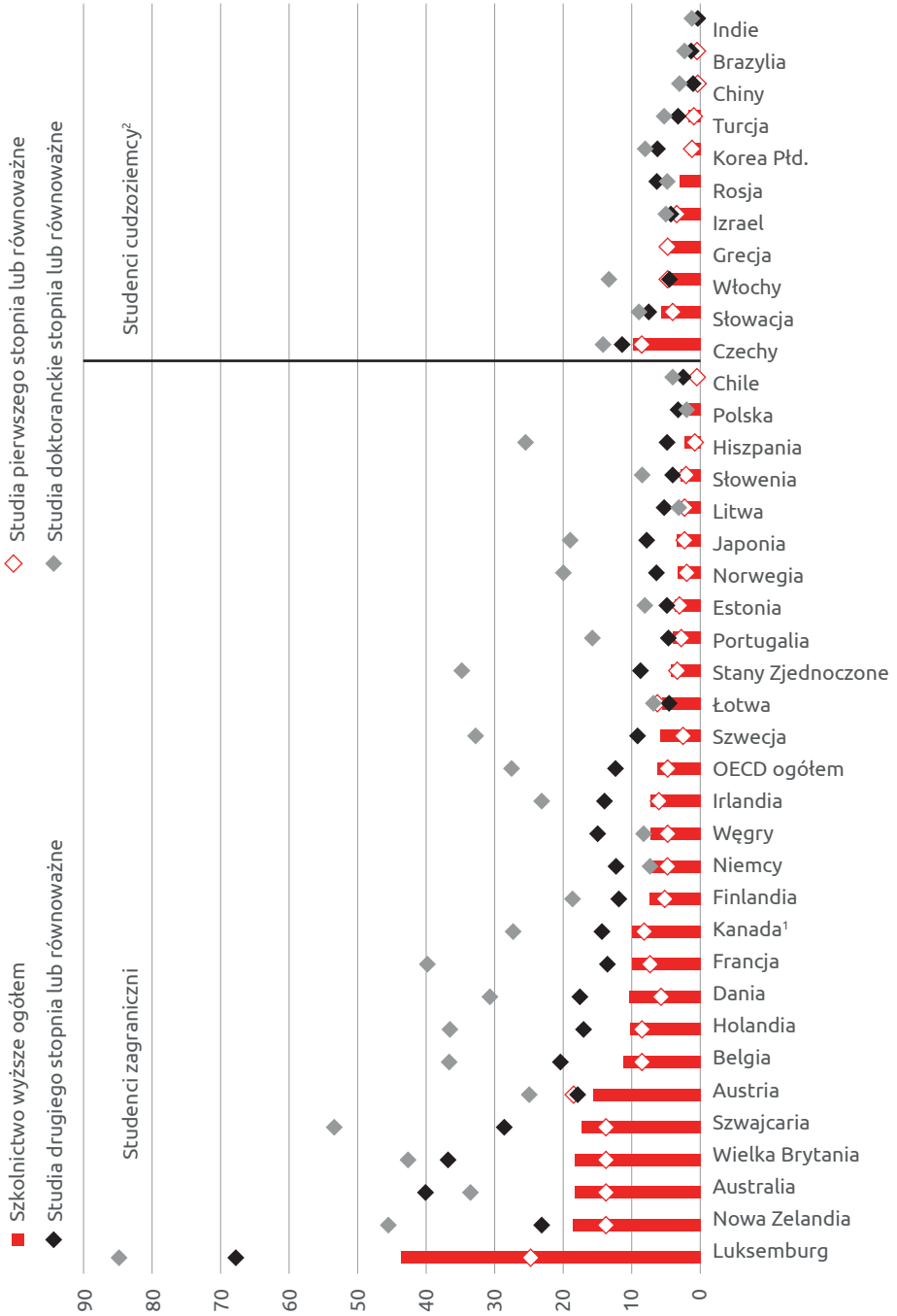
MOBILNOŚĆ STUDENTÓW W RAMACH PROGRAMU ERASMUS

Program Erasmus ma kluczowe znaczenie dla rozwoju mobilności poziomej studentów⁷. Wyjazdy na część studiów lub praktykę w przedsiębiorstwie albo instytucji w innym kraju, biorącym udział w programie, są najważniejszą formą mobilności akademickiej wspieranej w ramach Erasmusa.

Od kilku lat nie notuje się dużych zmian w liczbie studentów wyjeżdżających w ramach programu z Polski na zagraniczną uczelnię lub praktykę. Według wstępnych danych za rok akademicki 2014/2015 osiągnęła ona poziom 16 840 osób. Odnotować należy natomiast dynamiczny wzrost liczby studentów przyjeżdżających w ramach Erasmusa do Polski (13 113 osób w roku akademickim 2014/2015). Zmniejsza się dysproporcja między liczbą studentów wyjeżdżających i przyjeżdżających. W roku akademickim 2014/2015 stosunek liczby studentów przyjeżdżających do wyjeżdżających wynosił 0,78 przy 0,43 pięć lat wcześniej.

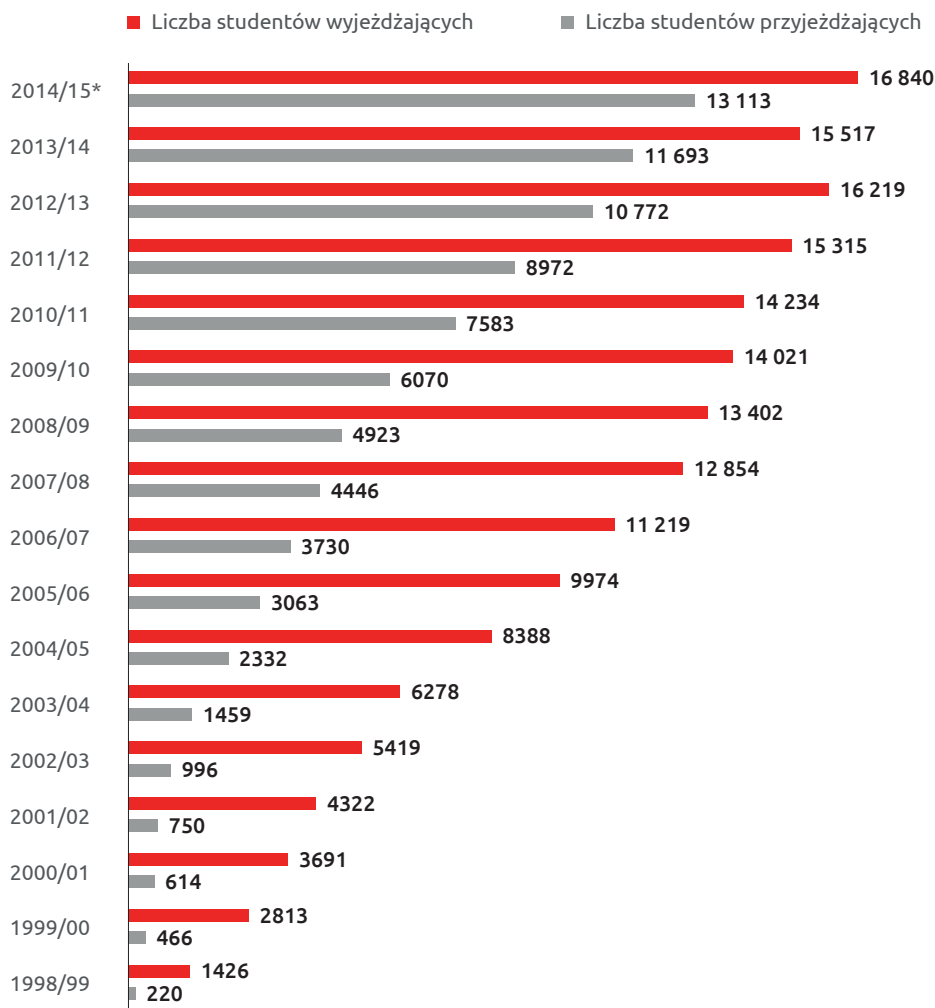
⁷ Aktualnie (w ramach perspektywy finansowej UE na lata 2014–2020) mobilność w szkolnictwie wyższym realizowana jest w ramach programu Erasmus+.

Wykres 3. Studenci zagraniczni i studenci cudzoziemcy jako odsetek studentów ogółem (według poziomu ISCED; 2014)

¹ Rok referencyjny: 2013. ² Kategorie studentów zagranicznych i studentów cudzoziemców nie są ze sobą porównywalne
Źródło: OECD, *Education at a Glance 2016*, s. 328.

Wykres 4. Liczba studentów wyjeżdżających z Polski i przyjeżdżających do Polski w ramach programu Erasmus

* Dane wstępne (na podstawie raportów złożonych przez pracowników zagranicznych uczelni).
Opracowanie Wydziału Analiz i Strategii MNiSW na podstawie danych przekazanych przez Fundację Rozwoju Systemu Edukacji.

Najwięcej polskich studentów wyjechało w ramach programu Erasmus kolejno do Niemiec, Hiszpanii, Francji, Włoch, Portugalii i Wielkiej Brytanii. Od roku akademickiego 2009/2010 najczęściej wybieranym krajem docelowym jest Hiszpania. Do Polski najwięcej studentów przyjechało z Hiszpanii

i Turcji. Zdecydowanie ustępują im pod tym względem kolejne państwa: Niemcy, Francja, Portugalia, Włochy.

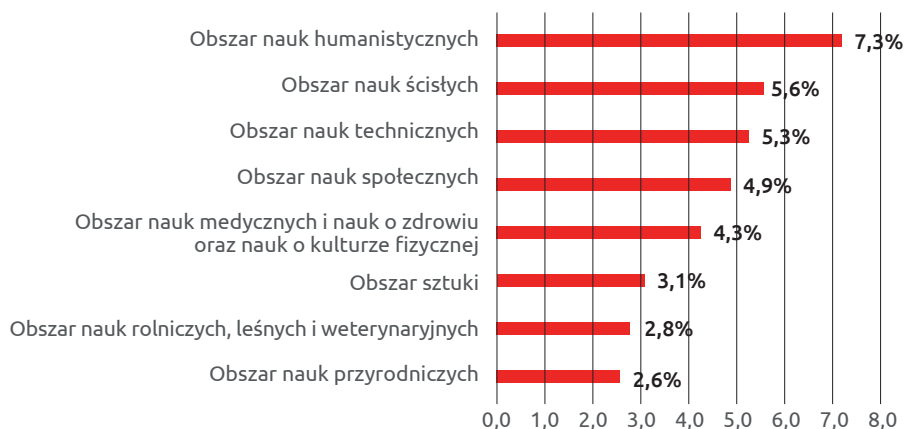

PROGRAMY KSZTAŁCENIA W JĘZYKACH OBCYCH

Liczba studentów z zagranicy przyjeżdżających do danego kraju jest częściowo uwarunkowana ofertą kształcenia w językach obcych. Aktualnie kształcenie uruchomione jest na 17 388 kierunkach studiów (zgodnie z danymi POL-on z dn. 22 września 2016 r.), z czego prowadzi się w języku obcym 3,5% kierunków. Największa liczba kierunków studiów w językach obcych występuje na poziomie studiów drugiego stopnia (4,7%), mniej w przypadku studiów jednolitych magisterskich (3,8%) oraz studiów pierwszego stopnia (2,9%).

Pod względem liczby kierunków studiów prowadzonych w językach obcych najbardziej umiędzynarodowione są kierunki studiów przypisane do obszaru nauk humanistycznych (7,3%), najmniej – kierunki z obszaru nauk przyrodniczych.

Wykres 5. Odsetek kierunków studiów przypisanych do obszarów nauki i sztuki prowadzonych w językach obcych

Źródło: Opracowanie Wydziału Analiz i Strategii na podstawie danych POL-on (wg stanu na dzień 22 września 2016 r.).

Odsetek studentów kształcących się na studiach prowadzonych w języku obcym wśród studentów ogółem jest prawdopodobnie jeszcze niższy niż odsetek studiów obcojęzycznych wśród uruchomionych kierunków studiów ogółem. Wskazują na to wyniki badania przeprowadzonego przez Academic Cooperation Association w 2014 r.⁸

Nie jest natomiast możliwe dokładne oszacowanie skali oferty polskich uczelni w zakresie międzynarodowych studiów wspólnych. Brak uzgodnionej definicji tych studiów to jedna z przesłanek, dla których nie jest możliwe systematyczne zbieranie danych ten temat. W bazie programów studiów prowadzonych w językach obcych, dostępnej na stronie go-poland.pl (dane do tej bazy są dostarczane dobrowolnie przez uczelnie, co powoduje, iż nie są to dane pełne) widnieje 68 wspólnych (ang. *joint/double*) programów studiów⁹, w tym: 42 programy studiów drugiego stopnia, 13 programów studiów pierwszego stopnia, 1 program studiów doktoranckich i 2 programy MBA.

W bazie programów realizowanych w ramach Erasmus Mundus (obecnie: Erasmus Mundus Joint Master Degree) widnieją 23 programy studiów drugiego stopnia (cztery z nich figurują jednocześnie w bazie go-poland.pl) oraz 3 programy studiów doktoranckich. Źródłem informacji nt. inicjatyw edukacyjnych realizowanych wspólnie z uczelniami zagranicznymi jest również np. katalog podwójnych dyplomów francusko-polskich wydany przez Ambasadę Republiki Francuskiej w Warszawie, zawierający, poza listą programów Erasmus Mundus powstałych dzięki partnerstwu polsko-francuskiemu, także listę 66 programów prowadzących do podwójnych polsko-francuskich dyplomów (dwa z nich widnieją jednocześnie w bazie go-poland).

⁸ B. Wächter, F. Maiworm, *English-Taught Programmes in European Higher Education. The State of Play in 2014*, Lemmens Medien GmbH, Bonn 2014, s. 40.

⁹ Według stanu na czerwiec 2016 r.

MOBILNOŚĆ KADRY

Umiędzynarodowienie kadry akademickiej i naukowej jest kolejnym kluczowym wyznacznikiem umiędzynarodowienia systemu szkolnictwa wyższego i nauki. Na potrzeby niniejszego materiału zebrane zostały podstawowe dane nt. mobilności kadry oraz liczby nauczycieli akademickich cudzoziemców w polskich uczelniach. Osobno omówiona zostanie aktywność polskich badaczy w międzynarodowych projektach badawczych oraz uzyskiwaniu międzynarodowych patentów.

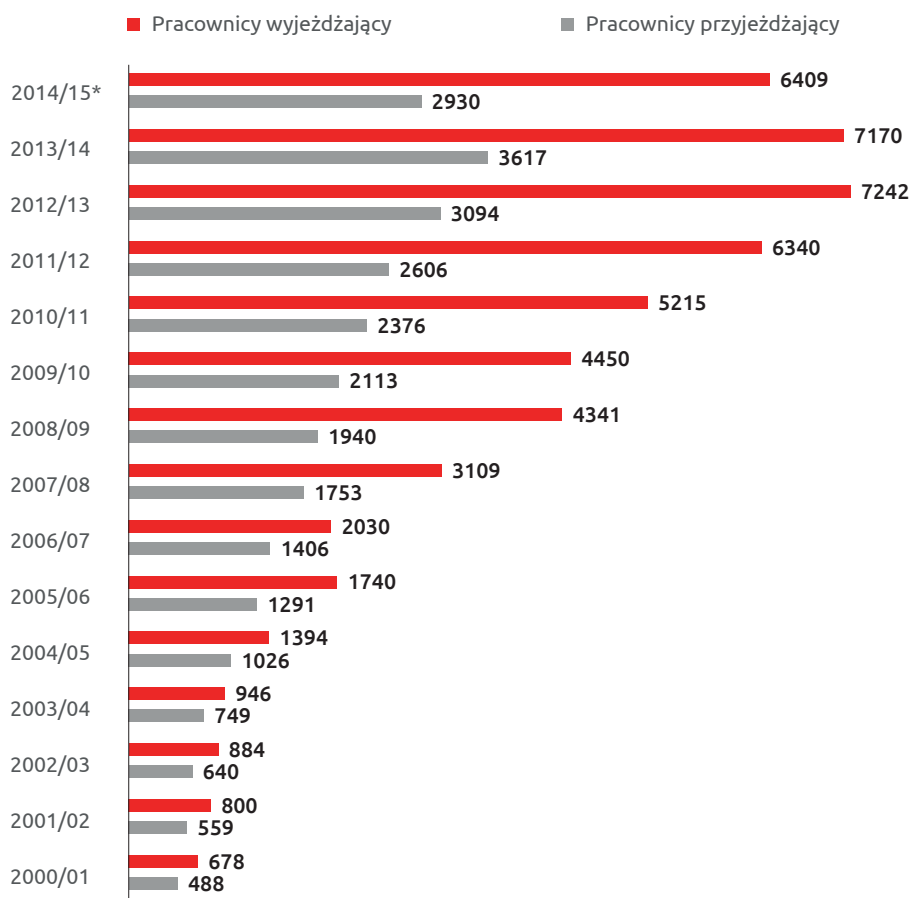
Na poziomie europejskim nie udało się wypracować definicji mobilności kadry akademickiej, która mogłaby być zastosowana do porównań międzynarodowych. W pełni porównywalne są jedynie dane dotyczące wyjazdów krótkookresowych pracowników uczelni w ramach programu Erasmus. W ramach programu Erasmus+ wspierane są m.in. wyjazdy do zagranicznych szkół wyższych w celu prowadzenia tam zajęć dydaktycznych dla studentów i wyjazdy do zagranicznych instytucji lub przedsiębiorstw w celach szkoleniowych¹⁰, trwające od dwóch dni do dwóch miesięcy.

Polska jest szczególnie aktywna w tym programie, bowiem to z Polski wyjeżdża najwięcej pracowników uczelni. Polska jest też piąta pod względem liczby nauczycieli akademickich przyjeżdżających do nas, w celu prowadzenia zajęć dydaktycznych¹¹. W roku akademickim 2014/2015 odnotowano jednak spadek w porównaniu z rokiem poprzednim zarówno w przypadku pracowników wyjeżdżających, jak i przyjeżdżających.

¹⁰ Erasmus+, *Informacje dla pracowników uczelni*, http://erasmusplus.org.pl/wp-content/uploads/2015/05/Info_pracownicy_uczelni.pdf [dostęp 26 września 2016 r.].

¹¹ European Commission, *Erasmus. Facts, Figures & Trends, The European Union support for student and staff exchanges and university cooperation in 2013–2014*, s. 11.

Wykres 6. Liczba pracowników uczelni wyjeżdżających z Polski i przyjeżdżających do Polski w ramach programu Erasmus

* dane wstępne (na podstawie raportów złożonych przez pracowników zagranicznych uczelni).

Opracowanie Wydziału Analiz i Strategii MNiSW na podstawie danych przekazanych przez Fundację Rozwoju Systemu Edukacji.

Najczęściej wybieranymi przez pracowników polskich uczelni krajami docelowymi były kolejno: Niemcy, Hiszpania, Włochy, Czechy, Słowacja i Francja, natomiast w roku akademickim 2014/2015 Niemcy były dopiero wyborem nr 4, ustępując kolejno: Hiszpanii, Słowacji i Włochom.

Do Polski najczęściej przyjeżdżali pracownicy uczelni z Niemiec, Turcji (w roku akademickim 2014/2015 Turcja była już zdecydowanym liderem), Francji, Czech i Hiszpanii.

Poziom umiędzynarodowienia kadry polskich uczelni rozumiany jako stosunek liczby nauczycieli akademickich obcokrajowców do nauczycieli akademickich ogółem jest jednak niski i wynosi 2,4%. Ponad połowa nauczycieli obcokrajowców wywodzi się z krajów słowiańskich: Ukrainy, Słowacji, Białorusi, Rosji i Czech, co obrazuje poniższa tabela.

Tabela 1. Nauczyciele akademicki cudzoziemcy na polskich uczelniach: kraj pochodzenia i liczba (według stanu na dzień 31 grudnia 2015 r.)

Miejsce	Kraj pochodzenia nauczyciela akademickiego lub wydania dokumentu tożsamości	Liczba nauczycieli akademickich	Procent ogółu nauczycieli akademickich cudzoziemców w uczelniach
1.	Ukraina	692	30,3%
2.	Słowacja	191	8,4%
3.	Niemcy	162	7,1%
4.	Białoruś	126	5,5%
5.	Rosja	116	5,1%
6.	Czechy	102	4,5%
7.	Wielka Brytania	80	3,5%
8.	Hiszpania	75	3,3%
9.	Włochy	52	2,3%
10.	Stany Zjednoczone	50	2,2%
	Liczba nauczycieli akademickich cudzoziemców w uczelniach ogółem	2283	
	Liczba nauczycieli akademickich w uczelniach ogółem	95 095	

Opracowanie Wydział Analiz i Strategii na podstawie danych POL-on

MIĘDZYNARODOWE PROJEKTY BADAWCZE

Współpraca międzynarodowa w badaniach naukowych ma kluczowe znaczenie dla produktywności i efektów badawczych oraz międzynarodowej konkurencyjności polskiej nauki. Badania przeprowadzone przez zespół prof. Marka Kwieka wykazały, że „produktywność badawcza polskich na-

ukowców [...] jest silnie skorelowana z międzynarodową współpracą badawczą: średni wskaźnik produktywności badawczej dla polskich naukowców włączonych do współpracy międzynarodowej [...] jest konsekwentnie wyższy niż ten sam wskaźnik dla naukowców nieprowadzących współpracy zagranicznej („lokalnych”) we wszystkich dziedzinach nauki (o 60–140%)”¹².

Bardzo ważnym źródłem finansowania międzynarodowych projektów badawczych są **Programy Ramowe Unii Europejskiej**. W okresie od grudnia 2013 r. do lutego 2016 r. przeprowadzono 200 konkursów w Programie Ramowym HORYZONT 2020. W konkursach tych podpisane zostały umowy z 11 818 organizacjami z Unii Europejskiej, w tym – z 304 organizacjami z Polski, uczestniczącymi łącznie w 579 projektach. Dofinansowanie uczestników projektów, którzy pochodzą z UE, wyniosło 13 543 mln euro, w tym uczestników w Polsce – 136 mln euro (1% kwoty dofinansowania dla uczestników z UE). Dla porównania, liczba pracowników naukowo-badawczych w UE (według ekwiwalentu pełnego czasu pracy) wyniosła w 2014 r. 1755,9 tys. osób, zaś w Polsce – 78,6 tys. osób (4,5% liczby pracowników w całej UE). Niska kwota dofinansowania projektów realizowanych przez uczestników z Polski wynika z:

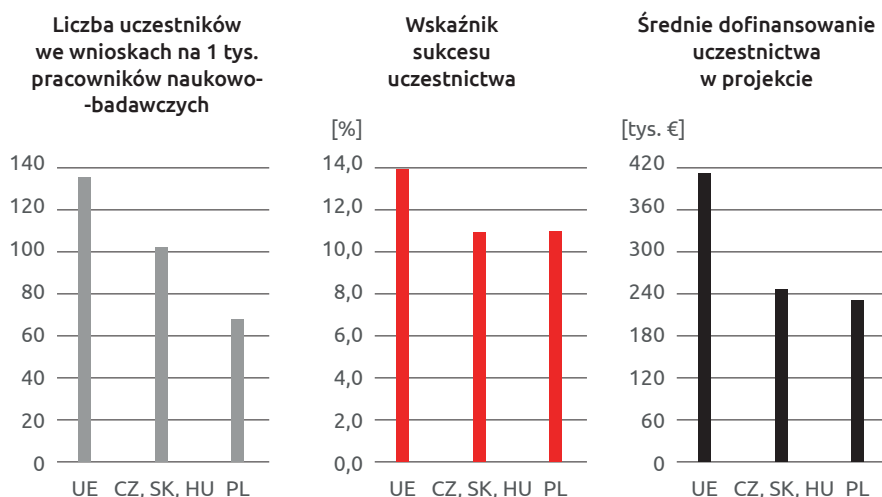
- **mniejszej aktywności polskich pracowników naukowo-badawczych w pozyskiwaniu finansowania projektów** – przeciętnie na 1 tys. polskich pracowników naukowo-badawczych przypada 67,5 uczestników z Polski we wnioskach złożonych w PR HORYZONT 2020, podczas gdy średnia wartość tego wskaźnika dla całej UE wynosi 135,1;
- **niższej jakości złożonych wniosków** – odsetek podpisanych umów grantowych w relacji do liczby złożonych wniosków, w których uczestnikami projektu badawczego były organizacje z Polski, wyniosła 10,9%, podczas gdy w całej UE odsetek ten wyniósł 14,0%;
- **mniejszej kwoty dofinansowania** polskich uczestników projektów badawczych, która wyniosła przeciętnie 235,1 tys. euro, podczas gdy średnia dla całej UE wyniosła 418,8 tys. euro; wpływ na to odchylenie

¹² M. Kwiek, *Uniwersytet w dobie przemian. Instytucje i kadra akademicka w warunkach rosnącej konkurencji*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2015, s. 364.

od średniej unijnej mają niższe płace pracowników naukowo-badawczych w Polsce oraz funkcje, jakie pełnią w projektach.

Powyższe wskaźniki mają podobne wartości w pozostałych państwach Grupy Wyszehradzkiej. Jedynie w przypadku liczby uczestników we wnioskach złożonych w PR HORYZONT 2020 wyraźnie widać wyższą aktywność pracowników naukowo-badawczych w tych państwach. Wartości wskaźników dla Polski, pozostałych państw Grupy Wyszehradzkiej i całej UE zostały przedstawione na poniższym wykresie.

Wykres 7. Liczba uczestników we wnioskach na 1 tys. pracowników naukowo-badawczych, wskaźnik sukcesu uczestnictwa, średnie dofinansowanie uczestnictwa w projekcie

Źródło: Krajowy Punkt Kontaktowy Programów Badawczych UE. Statystyki i analizy uczestnictwa w Programie Ramowym Horyzont 2020. Raport po 200 konkursach. Warszawa marzec/kwiecień 2016 r.

Warto zwrócić uwagę na **silną koncentrację dofinansowania** w PR HORYZONT 2020 względem beneficjentów. Niemieckie Towarzystwo Maxa Plancka (Max-Planck-Gesellschaft zur Förderung der Wissenschaften) uzyskało dofinansowanie w kwocie 381,9 mln euro, tj. 2,8 razy większe od łącznej kwoty dofinansowania wszystkich organizacji z Polski. 500 największych beneficjentów, czyli 1,4% wszystkich uczestników projektów

finansowanych w PR HORYZONT 2020, otrzymało środki stanowiące 57,8% całego budżetu Programu.

Polskie zespoły najaktywniej uczestniczyły w projektach badawczych (Research and Innovation Action) – udział w 192 projektach. W projektach koordynacyjnych i wspierających (Coordination and Support Action) organizacje z Polski zanotowały udział w 132, w projektach wdrożeniowych (Innovation Action) – udział w 41, natomiast w projektach ERA-NET – udział w 19. W działaniach Marie Skłodowskiej-Curie i Europejskiej Rady ds. Badań Naukowych (European Research Council, ERC) organizacje z Polski wzięły udział w 48, a w ramach instrumentu dla małych i średnich przedsiębiorstw (Small and Medium-sized Enterprises Instrument) – udział w 29. W tabeli 2 przedstawiono liczbę beneficjentów z Polski, Czech i Węgier, którzy otrzymali poszczególne rodzaje grantów ERC w konkursach, które były ogłoszone w latach 2014–2016.

Tabela 2. Liczba beneficjentów z Polski, Czech i Węgier w konkursach ERC ogłoszonych w latach 2014–2016 według rodzaju grantu

Rodzaj grantu	Starting Grant			Consolidator Grants		Advanced Grant		Proof of Concept		
	2014	2015	2016	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2016
Rok konkursu	2014	2015	2016	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2016
Unia Europejska	336	285	333	354	262	163	247	96	141	75
Polska	–	2	3	–	2	–	1	–	1	–
Czechy	1	4	1	4	2	1	1	–	–	–
Węgry	2	3	3	4	1	–	–	–	–	–

Źródło: Europejska Rada ds. Badań Naukowych, <https://erc.europa.eu/projects-and-results/statistics>

MIĘDZYNARODOWE PATENTY

Widoczny jest wzrost aktywności patentowej polskich podmiotów w międzynarodowych urządzeniach patentowych. Liczba patentów udzielonych polskim podmiotom przez Europejski Urząd Patentowy (Europe-

an Patent Office, EPO) wzrosła z 44 w 2010 r. do 150 w 2015 r. Jeszcze większy wzrost liczby udzielonych patentów odnotowały polskie podmioty w Urzędzie Patentów i Znaków Towarowych Stanów Zjednoczonych (United States Patent and Trademark Office, USPTO) – z 39 w 2010 r. do 200 w 2015 r. Szczegółowe dane zostały przedstawione w tabeli 3.

Liczba zgłoszeń wynalazków dokonanych przez polskie podmioty w EPO stanowiła 0,4% wszystkich zgłoszeń dokonanych w 2012 r. w tym urzędzie (0,8% zgłoszeń rezydentów z Unii Europejskiej). Liczba zgłoszeń dokonanych przez polskie podmioty w EPO w relacji do całkowitych nakładów na prace badawcze i rozwojowe (GERD) w 2012 r. plasowała Polskę na 15. miejscu (137,52 zgłoszeń na 1 mld euro nakładów). Analogiczna liczba zgłoszeń w relacji do nakładów na prace badawcze i rozwojowe w sektorze przedsiębiorstw (BERD) plasuje Polskę na 5. pozycji wśród krajów Unii Europejskiej (369,54 zgłoszeń na 1 mld euro BERD).

Tabela 3. Liczba patentów udzielonych polskim podmiotom

	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Liczba patentów udzielonych przez EPO	44	45	80	95	108	150
Liczba patentów udzielonych przez USPTO	39	57	77	94	162	200
Liczba patentów krajowych w Urzędzie Patentowym Rzeczypospolitej Polskiej	1385	1989	1848	2339	2490	2404

Źródło: Europejski Urząd Patentowy, <http://www.epo.org/about-us/annual-reports-statistics/annual-report/2015/statistics/granted-patents.html#tab2>, Urząd Patentów i Znaków Towarowych Stanów Zjednoczonych, <http://www.uspto.gov/learning-and-resources/statistics>

UMOWY Z UCZELNIAMI ZAGRANICZNYMI

Istotnym wyznacznikiem umiędzynarodowienia jest zawieranie umów partnerskich między uczelniami polskimi a uczelniami zagranicznymi. Według danych POL-on (stan na 2014 r.) polskie uczelnie miały zawartych

25 708 umów. Ich zdecydowana większość (70,7%) związana była z realizacją programu Erasmus. Duże znaczenie dla stabilności partnerstwa z uczelniami zagranicznymi mają umowy niezwiązane z Erasmusem. Najczęściej dotyczą one:

- współpracy naukowej i dydaktycznej (szeroko rozumiane umowy generalne, często obejmujące również wymianę kadry naukowo-dydaktycznej, doktorantów, pracowników i studentów);
- współpracy naukowej, wspólnego prowadzenia badań naukowych (w tym określone projekty i granty), wymiany doświadczeń, wymiany publikacji i informacji naukowej, prowadzenia wspólnych konferencji, seminariów, szkoleń specjalistów;
- wymiany studentów, doktorantów, kadry akademickiej, a także staży i praktyk;
- współpracy dydaktycznej (wspólne dyplomy, wspólne studia).

Zdecydowanie najwięcej tego typu umów zawarł Uniwersytet Jagielloński – 980, co stanowi 13% ogólnej liczby umów.

Tabela 3. Polskie uczelnie, które podpisały najwięcej umów z uczelniami zagranicznymi, niezwiązanymi z realizacją programu Erasmus

Lp.	Uczelnie	Liczba umów	Procent wszystkich umów
1.	Uniwersytet Jagielloński	980	13
2.	Uniwersytet Warszawski	545	7
3.	Politechnika Wroclawska	339	5
4.	Politechnika Łódzka	323	4
5.	Akademia Górniczo-Hutnicza	297	4

Źródło: Opracowanie Wydziału Analiz i Strategii na podstawie danych z POL-on.

Polskie uczelnie najwięcej umów niezwiązanymi z programem Erasmus podpisały ze szkołami wyższymi z Ukrainy (1006), Niemiec (701), Rosji (537), Francji (349), Stanów Zjednoczonych (348), Chin (281), Włoch (245), Słowacji (239), Wielkiej Brytanii (218) i Czech (215).

**30 LAT
PROGRAMU ERASMUS**

INTERNACJONALIZACJĘ MAMY WE KRWI

Tradycja studiowania za granicą ma w Europie niezwykle długą historię. Już czasach starożytnych za najbardziej świątłych ludzi uważane były osoby, które zwiedziły znany ówczesnie świat, pobierając nauki u różnych wybitnych akademików. Akceptując odrębność i niezależność od siebie greckich państw-miast możemy za ojców tradycji wymian studenckich uznać starożytnych Hellenów. Sam Arystoteles znaczną część młodości spędził na podróżowaniu i nauce w różnych akademiach¹.

Historycy z Oksfordu podają, że pierwszym zagranicznym studentem na ich uczelni był niejaki Emo z Fryzji, który przybył na Wyspy Brytyjskie około roku 1190. Emo był zapewne jednym z pierwszych studentów, którzy w okresie średniowiecza rozpoczęli proces internacjonalizacji. Proces ten, ciągle się zmieniając i ewoluując, trwa praktycznie nieprzerwanie aż do dziś.

Dzisiejsze pojęcie internacjonalizacji w znacznej mierze odpowiada idei towarzyszącej jej prekursorom. W obecnym rozumieniu jest to proces integrowania wymiaru międzynarodowego, międzykulturowego i globalnego z celem, funkcjami i sposobami działania szkół wyższych².

INTERNACJONALIZACJA DZIŚ

W XXI wieku stopień umiędzynarodowienia (internacjonalizacji) uczelni to jeden z czynników decydujących o rozwoju i nowoczesności szkolnictwa wyższego. Obecnie proces „turystyki naukowej” obejmuje na świecie kilka milionów studentów. Umiędzynarodowienie to niezwykle ważny aspekt zarówno z punktu widzenia szkoły wyższej, jak i studenta. Można przyjąć, że dla większości studentów możliwość uczestnictwa w wymianie zagranicznej jest czynnikiem zwiększającym w znacznym stopniu atrakcyjność danej uczelni³.

¹ Diogenes Laertios, *Żywoty i poglądy słynnych filozofów*, Warszawa 2016.

² J. Knight, H. de Wit, (red.), *Internationalization of higher education in Asia Pacific countries*, European Association for International Education, Amsterdam 1997.

³ T. Szubert, *Program Erasmus w opinii polskich studentów*, FRSE, Warszawa 2011.

Możliwość kształcenia poza macierzystą uczelnią daje szansę rozwoju kompetencji i umiejętności, poznania nowych ludzi czy nowej kultury. Uniwersytety zaś, dzięki otwarciu się na współpracę zagraniczną, mogą uatrakcyjnić swoją ofertę dydaktyczną oraz uczestniczyć i inicjować międzynarodowe projekty badawcze.

ERASMUS+

Dla wielu szkół wyższych, szczególnie z krajów Unii Europejskiej, podstawowym narzędziem pomagającym zwiększyć poziom internacjonalizacji jest program Erasmus+, który w przyszłym roku będzie obchodził swoje 30-lecie. Obecny program Erasmus+ wszedł w życie 1 stycznia 2014 r. i zintegrował dotychczasowe programy: „Uczenie się przez całe życie” (Erasmus, Leonardo da Vinci, Comenius i Grundtvig), „Młodzież w działaniu” oraz Jean Monnet, Erasmus Mundus, TEMPUS, ALFA, EDUlink. Po raz pierwszy w ramach programu wspierane są również inicjatywy związane ze sportem.

Erasmus swoją nazwę wywodzi od imienia holenderskiego filozofa, teologa i humanisty: Erazma z Rotterdamu. Erazm, jak inni wybitni ludzie renesansu, kształcił się na wielu uczelniach, w różnych krajach Europy, swoim życiem dobitnie pokazując, że „dla chcącego nie ma nic trudnego”. Unia Europejska od roku akademickiego 1987/88 jednoznacznie pokazuje, że internacjonalizacja szkolnictwa wyższego jest dla niej kluczowym obszarem integracji i rozwoju wspólnoty.

Od początku trwania programu wzięto w nim udział ponad 3,5 mln studentów i pracowników naukowych. Polska jest członkiem projektu Erasmus od 1998 r. i jak dotąd w wymianie akademickiej uczestniczyło przeszło 155 tys. polskich studentów i ponad 46 tys. pracowników uczelni⁴. Patrząc na ciągle rosnącą popularność programu Erasmus+, zarówno w Polsce, jak

⁴ W tym samym czasie, w ramach programów Erasmus i Erasmus+ na polskich uczelniach studioowało ponad 68 tys. studentów z zagranicy, a polskie uczelnie gościły blisko 24 tys. zagranicznych pracowników naukowych.

i w innych krajach UE, spróbujmy odpowiedzieć sobie na pytanie: jakie korzyści dla studentów oraz dla szkół wyższych płyną z udziału w programach Erasmus.

WYMIANA STUDENCKA TO KORZYŚĆ DLA STUDENTA

Niestąbnące zainteresowanie programem Erasmus to bez wątpienia jeden z najbardziej dostrzegalnych skutków integracji europejskiej. Dzięki zacieśnieniu współpracy pomiędzy systemami edukacji i szkolnictwa wyższego państw członkowskich, studenci mają możliwość nawet rocznego pobytu na zagranicznej uczelni. Jest to szansa na rzeczywiste poznanie filozofii edukacyjnej, sposobu myślenia i punktów widzenia wykładanych na uniwersytetach w innych państwach. Podstawowe korzyści, jakie wynikają z wymiany studenckiej, daleko wykraczają po za zwykłe poznawanie innych narodów, mające miejsce np.: w turystyce. Internacjonalizm naukowy to wymierne efekty: rozwój kompetencji, zdobywanie doświadczenia oraz rozwój naukowy, a także sukcesy osobiste.

PO PIERWSZE – KOMPETENCJE

Podczas pobytu za granicą student w sposób samoistny zmuszony jest do rozwijania szeregu potrzebnych mu w miejscu pobytu kompetencji. Jedną z najważniejszych wydaje się być umiejętność lepszego postępowania się w językach obcych⁵. Biorąc pod uwagę fakt, że z oferty Erasmus i Erasmus+ najczęściej korzystają studenci filologii, można założyć, że dzięki długoterminowemu pobytowi za granicą wzrastają ich kompetencje komunikacyjne oraz interpersonalne, które będą przez nich wykorzystywane na rynku pracy.

Co więcej, studenci takich kierunków jak biotechnologia, informatyka, filologia polska czy pedagogika, którzy przed wyjazdem oceniali swoją

⁵ T. Szubert, *Program Erasmus...*, op.cit.

znajomość języka obcego najniżej spośród wszystkich ankietowanych, po powrocie ze stypendium deklarowali najwyższy stopień wzrostu swych kompetencji językowych. Należy więc uznać, że już sam fakt udziału w wymianie studenckiej, w ramach programu Erasmus i Erasmus+, przyczynia się do rozwinięcia szeregu kompetencji⁶.

PO DRUGIE – DOŚWIADCZENIE

Udział w stypendium Erasmus może mieć wpływ na przyszłą karierę zawodową jego uczestników. Pobyt za granicą dostarcza wiele okazji do zdobycia doświadczeń zawodowych, w tym możliwość udziału w projektach cechujących się całkowicie inną strukturą organizacyjną, sposobem zarządzania bądź formami realizacji niż znane w kraju ojczystym. Aż 45,2% spośród badanych studentów wskazało, że dobrze oceniają przydatność wyjazdu w kontekście przyszłej kariery zawodowej. Bardzo dobrze oceniono wyjazd 41,2% ankietowanych, a kolejną odpowiedź (dostatecznie) wskazał już tylko co dziesiąty student. Ogólna średnia ocena wyniosła 4,24 (w skali 1–5, gdzie 1 oznacza ocenę najniższą, a 5 najwyższą), co wyraźnie wskazuje na fakt, że studenci oceniają doświadczenie zdobyte podczas wyjazdu jako przydatne w przyszłości. Ponadto, zaobserwowano, że im dłużej studenci przebywali na wymianie, tym wyższa była ich ocena przydatności wyjazdu w przyszłej karierze zawodowej.

PO TRZECIE – SUKCES NAUKOWY I OSOBISTY

Warto zwrócić uwagę, że jednym z ważniejszych aspektów pobytu na stypendium, podkreślanym przez studentów w ich sprawozdaniach z wyjazdów, są korzyści, jakie mogą uzyskać na polu akademickim oraz osobistym. Średnia ocena na podstawie wszystkich wskazań stypendystów wynosi

⁶ U. Brandenburg, *The Erasmus impact study*, European Commission, 2014.

4,21 dla korzyści akademickich i 4,67 dla osobistych (skala 1–5)⁷. Badając, jak oceniają korzyści akademickie i osobiste studenci różnych poziomów studiów, można zauważyć, że korzyści akademickie najwyżej oceniają doktoranci (4,43) oraz studenci studiów magisterskich (4,23). Jeśli chodzi o korzyści osobiste, to skala nieco się zmienia – tym razem doktoranci oceniają je najniżej (4,57), studenci studiów I stopnia na 4,65, zaś studiów II stopnia na 4,69⁸.

ERASMUS TO SZANSA DLA UCZELNI

Myśląc o korzyściach płynących z programów Erasmus i Erasmus+, nie sposób nie zwrócić uwagi na ich wpływ na wielopłaszczyznowy rozwój szkół wyższych. Konieczność dostosowania przez uniwersytety swoich programów, organizacji zajęć i możliwości dydaktycznych do potrzeb programów Erasmus to pierwszy krok w tworzeniu spójnie działającej, europejskiej platformy naukowej.

POZYTYWNE ZMIANY ORGANIZACYJNE

Udział w programach Erasmus bezpośrednio wpływa na zachodzące w szkołach wyższych zmiany organizacyjne. Uniwersytety, dostosowując swój proces kształcenia oraz strukturę organizacyjną do wymogów programów, są zmuszone do dokonania krytycznej refleksji nad sposobem i formą swojego dotychczasowego funkcjonowania. Pozytywne zmiany strukturalne i organizacyjne uczelni są szczególnie widoczne w obszarze optymalizacji sposobów wykorzystania przyznanych środków finansowych, których poziom wykonania w ostatnich latach wynosi w Polsce blisko 99%⁹.

⁷ T. Szubert, *Program Erasmus...*, op.cit.

⁸ *ibid.*

⁹ M. Członkowska-Naumiuk, *Program Erasmus, przegląd statystyk*, FRSE, Warszawa 2015.

PODNOSENIE JAKOŚCI I CIĄGŁE DOSKONALENIE

Równocześnie programy Erasmus i Erasmus+ wymagają od uczelni wprowadzania zmian w poziomie jakości nauczania i ciągłego doskonalenia metod i narzędzi dydaktycznych. Fakt powstania swojego rodzaju „wolnego rynku” wśród uczelni w Europie, którego „klientami” stają się studenci, wymusza naturalne współzawodnictwo i konkurencję. Uczelnie, chcąc brać udział w programie, muszą ciągle się rozwijać. Niezwykle trafnie mechanizm ten charakteryzuje dr Saryusz-Wolski: „Chodzi bowiem o stworzenie harmonijnej, międzynarodowej atmosfery akademickiej, w której w naturalny sposób będzie dokonywało się porównywanie systemów edukacyjnych, a stale przepływające nowe idee i koncepcje kształcenia staną się źródłem dobrych praktyk dydaktycznych i naukowych. Za tak rozumianym procesem internacjonalizacji mogą pójść konkretne rozwiązania techniczne oparte na wymianie międzynarodowej, takie jak kampusy dziedzinowe, klastry doskonałości czy chociażby, niezwykle proste w realizacji, wspólne kursy prowadzone za pomocą technik elearningowych”¹⁰.

CELE FRSE

Rolę koordynatora projektów Erasmus w Polsce pełni działająca od 23 lat Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji (FRSE). Od chwili powstania, jednym z podstawowych celów przyświecających Fundacji jest konsekwentne i możliwe kompleksowe realizowanie programów, z których znaczna część wpisuje się w proces internacjonalizacji. Fundacja w naturalny dla siebie sposób kładzie w swoich działaniach nacisk nie tylko na wymiany studenckie i naukowe, lecz także na umiejdzynarodowienie narzędzi dydaktycznych oraz upowszechnianie dobrych praktyk w edukacji jako takiej. Nauczyciele, pedagodzy, dyrektorzy, animatorzy i opiekunowie są podstawą systemu edukacji.

¹⁰ Cytat za: T. Saryusz-Wolski, D. Piotrowska, *Internacjonalizacja: mobilność studentów*, w: *Internacjonalizacja studiów wyższych*, red. Martyniuk, FRSE, Warszawa 2011.

Projekty Fundacji dają im szansę na wzajemną wymianę doświadczeń z partnerami z innych krajów UE. Celem FRSE jest właśnie umiejętne i całościowe wspieranie różnych ogniw systemu edukacji, w sposób umożliwiający jego zróżnicowany i kompleksowy rozwój.

CO PRZYNIESIE PRZYSZŁOŚĆ?

Postępująca internacjonalizacja szkół wyższych jest procesem, który w sposób naturalny wpisuje się w ramy zmieniającego się świata. Jak wskazują m.in. raporty Banku Światowego i OECD, dla procesu kształcenia, dziedzin badań naukowych oraz dla rynku pracy coraz ważniejsze stają się takie kompetencje, jak: znajomość języków obcych, kontakt z innymi kulturami oraz szeroko pojęte doświadczenie międzynarodowe¹¹. Internacjonalizacja w przyszłości to również korzyści z punktu widzenia gospodarki. Wpływy uzyskiwane z kształcenia studentów zagranicznych, w obliczu zmian społeczno-demograficznych w Polsce i Europie, wymuszą na nas zachęcanie studentów z innych regionów świata do podejmowania nauki na naszych uczelniach¹².

Postępująca globalizacja oraz dalsze zmniejszanie się barier komunikacyjnych będzie miało pozytywny wpływ na obszar studiów zagranicznych. Już dziś tempo informatyzacji i rozwój techniki wymusza na studentach konieczność zapisywania się na internetowe i zdalne kursy, prowadzone przez prekursorów oraz twórców nowych technologii. Łączenie się uczelni wyższych, dzięki takim programom jak Erasmus+, w pewnego rodzaju konsorcja może doprowadzić do powstania efektu synergii naukowej na niespotykaną dotąd skalę. Jeśli chcemy skorzystać ze stojących przed nami szans, nie możemy się wahać. Musimy konsekwentnie dążyć do coraz ściślej współpracy i wymiany doświadczeń.

¹¹ *Higher Education to 2030*, vol. 2: *Globalisation*, OECD, Centre for Education Research and Innovation, 2009.

¹² W. Martyniuk, *Internacjonalizacja studiów wyższych*, FRSE, Warszawa 2011.

**GOŚCIE SPECJALNI /
/ SPECIAL GUESTS**

Laura Howard

Laura Howard is the Immediate Past President (2016-2018) of the European Association for International Education (EAIE).

She is currently lecturing in the Department of Didactics of Language and Literature of the University of Cadiz – UCA, Spain.

Laura has over 20 years' experience in international relations management, holding several posts within the UCA: Director of European Projects, Director of International Relations and General Director of External Promotion.

On a national level, she chaired the Commission for International Promotion which was created within the International Relations Commission of the Spanish Rectors' Conference from 2008 until 2010 and was part of the initial advisory committee to the Universidad.es Foundation, a public sector foundation for the international promotion of Spanish universities.

She has published articles and papers and presented at international conferences extensively on many issues related to international higher education. Laura is one of the authors of the report Internationalisation of Higher Education prepared for the European Parliament in 2015.

Laura Howard

INTERNATIONALISATION OF HIGHER EDUCATION IN EUROPE – PRESENT AND FUTURE

While the concept of internationalisation of higher education (IoHE) is a relatively new one, it has rapidly become both broad and varied. It is driven by a dynamic and constantly evolving combination of political, economic, socio-cultural and academic rationales and has recently been strongly influenced by the globalisation of our economies and societies and the increased importance of knowledge as a driver of development. Although IoHE itself is becoming globalised and increasingly considered a high-level priority in all world regions, it nevertheless takes on different forms and dimensions in different regions, countries and institutions as each seek to use IoHE as a means to position themselves beyond their own borders. There is quite clearly no one model that fits all.

The ten key trends that were identified in a recent study on IoHE will be presented, along with reflections and recommendations that led the authors of the study to revise the most commonly accepted working definition for IoHE in an attempt to give it a clearer focus and recalibrate its principal purpose. While the main focus of the European Parliament study 'Internationalisation of Higher Education' (2015) was Europe, it also examined the phenomenon in a number of countries in other world regions to get a sense of what was emerging globally.

Despite the many distinctive features and diversified approaches that can be observed in the seventeen country reports of the study – ten from Europe and seven from other continents - there are a number of global trends that can be identified and give an indication of the direction in which IoHE is heading.

Laura Howard

WHAT DOES 'INTERNATIONALISATION OF HIGHER EDUCATION' MEAN TO ME?

I believe we can quite comfortably say that internationalisation of higher education is inherently a good thing. There is a clear consensus, shown through surveys carried out by the International Association of Universities, the European University Association and the European Association for International Education (EAIE) Barometer, that the main benefits of internationalisation are improvement in the quality of teaching and learning, and preparing students to live and work in a globalised world.

However, the role that internationalisation is seen to play can vary. For some, for example, its main purpose is revenue generation, while for others it may be seen as part of a longer-term strategy, a contribution to the technological and economic development of the country. However we view internationalisation, whatever form and dimension we give it, however enthusiastic we are about it, we should remember that it is not an end in itself, but a means to improve quality and enhance the role of higher education as a service to society. Education is the key to integration, to intercultural understanding and to prosperity for all.

I think there is still a long way to go for internationalisation of higher education to achieve its full potential as a service to society in terms of equity in access to internationalisation opportunities and ensuring that international partnerships are based on respect, fairness and shared benefits. The commercialisation of internationalisation, the growth of competition rather than cooperation, are concerns felt by many.

Facilitating visas and ensuring a fair and equal treatment of international students would go a long way towards promoting internationalisation. But we shouldn't forget the non-mobile majority and ensure that we provide an international dimension to the formal and informal curriculum so that all students, be they mobile or not, can develop international and intercultural competences. That would be a tremendous leap forward for internationalisation.

Prof. Patricia Pol

Patricia Pol has worked in the private sector before beginning her career in Higher Education at the end of the 80s and becoming vice-president of her university, in 2000.

She got her doctorate in Management sciences in 1996 at Université Paris 1 Panthéon-Sorbonne. Her teaching and research focus on internationalisation of firms and more recently on higher education. She has combined her academic mission with policy responsibilities at different levels. Vice-president for international development at Université Paris 12 (2000–2008) and the Pole of Research and Higher Education, Université Paris Est (2008–2011), she has been in charge of creating new structures for the development of European and international development of research, innovation and higher education at AERES, Agency of evaluation for research and higher education (2008–2011) and the Ministry of Education, Higher Education and Research (2013–2015).

Much involved in the Bologna Process since 2005, she is now appointed by the State Secretariat for Higher Education and Research to be vice chair of the Bologna follow Up Group.

Prof. Patricia Pol

INTERNATIONALISATION OF HIGHER EDUCATION: MAIN ISSUES AND CHALLENGES FOR FRANCE – A PERSPECTIVE AT NATIONAL, INSTITUTIONAL AND EUROPEAN LEVEL

Internationalization of higher education is not a new phenomenon but its importance growing along with the more general development of globalization of markets and international rankings, it has become a strategic issue at European, national and institutional levels.

For French higher education institutions, it is an opportunity but not an easy challenge. With a solid cultural and scientific heritage, France is still the 3rd destination for international students and has built a strong network of international partnership in education and research. However, competition is higher and investing in the internationalization of higher education is one of the priorities of the National Strategy for Higher Education (STRANES, Stratégie Nationale de l'Enseignement Supérieur).

After a presentation of the general context for the internationalization of Higher Education in France, we will focus on the different models at stake. We will take this opportunity to point out the organizational issues at national and institutional levels and state on the role of the European Higher education and research areas in the process of our national strategies.

Prof. Patricia Pol

WHAT DOES 'INTERNATIONALISATION OF HIGHER EDUCATION' MEAN TO ME?

Internationalisation is not a new phenomenon for universities where academic and scientific values are embedded in a context without borders. However, over the past thirty years, internationalisation of higher education is faced with a strong acceleration and has become a changing process of growing importance for policy makers at national, European and institutional levels.

Following the general trends of globalisation of markets and the emergence of a new geopolitics, internationalisation of higher education has moved from a cooperative ideal of 'international education' to a competitive reality becoming a strategic driver to reshape the higher education 's landscape all over the world. It is now impossible to become a leading research higher education institution in the world without a high level of internationalisation of staff, students, programs and research. Does it mean that internationalisation is a process that only concerns less than 1% of the institutions (the top 500 hundred of the international rankings) and 2% of the student population, if we take the figure of 4 million mobile students in 2014 ? We don't believe it since this process is not uniform and should be viewed as a strong investment to train as many global citizens and good professionals as possible. Therefore, beyond mobility of staff, students, programmes, campuses, scientific publications, strategies of 'internationalisation at home' are very important as well to increase quality, critical thinking, multilingualism, pedagogical innovations and digitalisation for all.

All this evolution implies that internationalisation is not anymore a specific process apart from the general development of an institution or a national system. If strategies of internationalisation are a good way to decide priorities, organise international partnership and networks, manage mobility, it is important to find the good level of coordination

and integration with the overall profile and resources of the institution.

Within the context of the European Higher education Area (EHEA), internationalisation should not be only a means to promote Europe in a global setting and increase market share but it could be a way to learn from the world and create new solidarities between continents and regions.

Prof. Renaud Dehousse

Professor Renaud Dehousse currently serves as President of the European University Institute, as of September 1st, 2016.

Prior to this, Professor Dehousse was a Professor and holder of the Jean Monnet Chair of European Law and Political Science at Sciences Po, where he also directed the Centre for European Studies. After studying law at the University of Liège (Belgium), he obtained a doctorate at the European University Institute.

Before joining Sciences Po in 1999, he taught at the European University Institute, where he led the Academy of European Law, and he also taught at the University of Pisa. He was a visiting professor at the universities of Florence (Cesare Alfieri), Lausanne and at the Law School of the University of Michigan.

Renaud Dehousse was scientific advisor to the centre for study and research founded by Jacques Delors, Notre Europe. He was a member of several working parties on the reform of European institutions established by the European Commission or the French Government.

His research has been the subject of publications in many international scientific journals, including: *Journal of Public Law and Political Science*, *Journal of Common Market Studies*, *American Journal of Comparative Law*, *West European Politics*, *European Journal of Public Policy*, *European Journal of International Law*, *Rivista italiana di diritto pubblico comunitario*, *Common Market Law Review*, *European Union Politics*.

Prof. Renaud Dehousse

THE CHALLENGE OF INTERNATIONALISATION – SOME THOUGHTS ON THE BASIS OF THE EUI EXPERIENCE

This contribution will discuss the various forms internationalization may take and the difficulties it may encounter or give rise to. It will argue that its impact on institutions that may decide to open can be bigger than is generally anticipated.

It will then present how the European University Institute, created in 1975 by European countries as a truly transnational university, has tried to respond to the challenge of globalization.

Prof. Renaud Dehousse

WHAT DOES 'INTERNATIONALISATION OF HIGHER EDUCATION' MEAN TO ME?

For European universities, Internationalization is in some respect a return to the tradition. Many medieval universities were largely open to and attracted students and faculty from a variety of places. Subsequently, however, the gradual emergence of the nation-state, with the accompanying development of nationalism, led universities to take a more inward-looking approach. The current interest in internationalization can therefore be seen as a return to the initial model.

It is however important to recognize that there are various types of internationalization, and that they may give rise to different kinds of challenge. For decades the emphasis has been laid on mobility – of students and (-though to a lesser degree) of faculty. Universities have primarily used mobility schemes to enable students to gain an international and cross-cultural experience.

For a number of years, however, we have witnessed the emergence of new forms of internationalization. More integrated forms of cross national partnerships have appeared, and some universities have opened branches abroad, also with a view to tap into new markets. The IT revolution opens the door to yet newer initiatives, with MOOCs creating a potential for the transnational provision of educational services without physical mobility.

All these changes, the potential of which remains somewhat unclear, bring with them some problems. Some are of a functional nature, such as the need for some quality insurance. Others are more clearly political, as internationalization may entail the alignment on some national/cultural models, thereby serving the interest of the most powerful actors. A broad perspective on these issues is therefore needed.

SEMINARIA

SEMINARIUM: JAKOŚĆ KSZTAŁCENIA W ASPEKTCIE UMIĘDZYNARODOWIENIA, MIĘDZYNARODOWE AKREDYTACJE

Prowadzący: dr hab. Grzegorz Mazurek
(Akademia Leona Koźmińskiego)

Pytania kluczowe:

- Czy warto zmierzać do konwergencji programów kształcenia z wiodącymi ośrodkami akademickimi? Jak to zrealizować?
- Jak zwiększyć zakres współpracy przy kształceniu (zwłaszcza doktorantów), w tym udział promotorów i współpromotorów z bardzo dobrych ośrodków zagranicznych oraz wspólnych dyplomów z prestiżowymi ośrodkami zagranicznymi?
- Jak zachęcać i wspierać polskie uczelnie w uzyskiwaniu międzynarodowych, prestiżowych akredytacji?

Jednym z kluczowych wyzwań stojących przed polskimi uczelniami jest międzynarodowe „usieciowienie” ich działań na płaszczyźnie naukowej, dydaktycznej oraz organizacyjnej. „Usieciowienie” to przynosi szereg konkretnych korzyści dla naukowców, studentów, dydaktyków oraz samej uczelni, która funkcjonując w międzynarodowym otoczeniu, może w bardzo szybkim tempie stać się realnym partnerem i wartościowym graczem na globalnej arenie szkolnictwa wyższego.

Osiągnięcie wysokiego stopnia umiejdzynarodowienia jest możliwe przede wszystkim dzięki instytucjonalnemu umocowaniu uczelni na arenie międzynarodowej, co w przypadku nauk ekonomicznych możliwe jest przede wszystkim dzięki międzynarodowym akredytacjom – EQUIS, AMBA, AACSB, CEEMAN. Akredytacje te, otrzymywane w wyniku wieloletnich prac i konsultacji z instytucjami akredytującymi, stanowią nośnik zaufania, jakości i innowacji w uczelni, istotnie ułatwiając realizację wszelkich inicjatyw

międzynarodowych (np. wspólne badania naukowe, wnioski o granty, programy studiów o charakterze *joint degree* czy *double degree*, konferencje międzynarodowe czy wymiana i pozyskiwanie studentów).

Akredytacje determinują zacieśnianie więzi i relacji pomiędzy *accredited schools*, ograniczając równocześnie współpracę z innymi szkołami (*league of their own*). Co więcej, instytucje akredytujące za sprawą informacji, jakie posiadają na temat szkół wyższych praktycznie w każdym rejonie świata, dysponują również unikatową wiedzą na temat przyszłości rozwoju tego sektora, same często tę przyszłość determinując.

W trakcie sesji poświęconej jakości kształcenia w aspekcie umiędzynarodowienia oraz międzynarodowym akredytacjom, przyjrzymy się:

- konkretnym korzyściom płynącym z uzyskania akredytacji;
- wybranym przykładom inicjatyw, które bez akredytacji nie byłyby możliwe;
- wymaganiom oraz barierom związanym ze staraniem się o akredytację, czy reakredytację (akredytacja jest nadawana na okres kilku lat).

Sformułujemy również wnioski niezbędne do ułatwienia jak największej liczbie polskich uczelni i wydziałów ekonomicznych uzyskanie owych wehikułów zmian i nośników zaufania oraz wartości na arenie międzynarodowej.

Z punktu widzenia władz szkół wyższych, ważnym tematem dyskusji będzie również przeanalizowanie menedżerskiej perspektywy wdrożenia procesów akredytacyjnych, a więc m.in. procedur wymaganych przez akredytację, tzw. standardów, przygotowania zespołu akredytacyjnego, dyfuzji wiedzy nt. akredytacji wśród pracowników czy nakładów niezbędnych do starania się o akredytację.

SEMINARIUM: AGENCJA WYMIANY AKADEMICKIEJ

Prowadzący: dr Zofia Sawicka
(Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego)

Pytania kluczowe:

- Jak zwiększyć mobilność międzynarodową studentów i naukowców?
- Na jakie rynki geograficzne i branżowe powinna być kierowana polska oferta edukacyjna i badawcza?
- Jakie narzędzia promocji mogą być wykorzystane w celu przyciągnięcia najzdolniejszych?
- W jakim zakresie uczelnie, instytuty PAN i instytuty badawcze potrzebują wsparcia w prowadzonej przez siebie polityce wzrostu umiędzynarodowienia?

Umiędzynarodowienie polskiej nauki i szkolnictwa wyższego nie jest celem samym w sobie, ale powinno służyć podniesieniu jakości kształcenia i prowadzonych badań. Dlatego istotne jest, by Polska nie tylko skutecznie pozyskiwała studentów, ale też brała udział w globalnej walce o talenty. Stojąc przed tym wyzwaniem, musimy się wspólnie zastanowić, na jakie rynki Polska powinna kierować swoją ofertę stypendialną dla najzdolniejszej młodzieży i w jaki sposób do niej docierać. Dla podniesienia jakości kluczowe też będzie przyciągnięcie dobrych naukowców zarówno rozpoczynających karierę naukową, jak i tych doświadczonych, którzy szukają miejsca na osiedlenie się. Korzystając z osobistych i instytucjonalnych doświadczeń pracowników uczelni i instytutów badawczych, powinniśmy zastanowić się, jaka forma stypendiów może być tu wsparciem, ułatwiającym polskim ośrodkom pozyskiwanie kadry o najwyższym potencjale.

Ważnym zagadnieniem w kontekście wsparcia międzynarodowej mobilności akademickiej jest współpraca mającej powstać Agencji z uczelniami i instytutami badawczymi. Postaramy się wspólnie wypracować zarys ta-

kiej współpracy, która nie może się ograniczać do przekazywania zainteresowanym informacji o stypendiach czy zgłaszania aplikantów. Na pewno istotne będzie wspólne wdrażanie dobrych praktyk z umiędzynarodowienia, szkoleniowe wsparcie kadry czy współpraca w obszarze promocji. Może warto też wdrażać inne formy współdziałania. Na pewno będzie ono kluczowe dla powodzenia podejmowanych działań na rzecz umiędzynarodowienia polskiej nauki.

SEMINARIUM: ZWIĘKSZENIE STOPNIA UMIĘDZYNARODOWIENIA INSTYTUCJI AKADEMICKICH – BARIERY, WYZWANIA I INSTRUMENTY POLITYKI PUBLICZNEJ

Prowadzący: prof. Jarosław Górniak
(Uniwersytet Jagielloński)

Umędzynarodowienie instytucji akademickich ma szereg wymiarów. Są to między innymi:

- międzynarodowa dostępność wyników badań podstawowych, stosowanych i ważnych wdrożeń, ich cytowanie i komentowanie w obiegu międzynarodowym;
- pozycja polskich uczelni w ważnych rankingach międzynarodowych;
- dostęp polskich studentów, doktorantów i pracowników naukowych do wiodących instytucji akademickich i zespołów badawczych na świecie poprzez udział we wspólnych projektach, do staży badawczych, kształcenia itp.
- uzyskiwanie zagranicznych i międzynarodowych grantów badawczych na prowadzenie badań w Polsce;
- zaangażowanie w polskich uczelniach i jednostkach naukowych wysokiej klasy badaczy i wykładowców zagranicznych;
- wybór przez utalentowaną młodzież z zagranicy Polski jako miejsca studiów (także doktoranckich), stażów badawczych i miejsca rozpoczęcia kariery naukowej;
- partnerstwo z uczelniami zagranicznymi w prowadzeniu studiów i badań naukowych.

Listę tę można rozwijać, ale już w obrębie wymienionych wyżej obszarów wiemy, że osiągnane wyniki dalekie są od naszych aspiracji. W toku seminarium podejmiemy się zidentyfikowania kluczowych barier, które utrudniają

poprawę wyników w tym zakresie, określimy priorytety i ambitne, choć realistyczne cele oraz spróbujemy odpowiedzieć na następujące pytania kluczowe:

- Jak motywować uczelnie do rozwoju umiędzynarodowienia (w tym oferty studiów w języku angielskim) i jak ułatwić im ten proces?
- Jaka jest ocena dostępnych obecnie instrumentów wsparcia umiędzynarodowienia nauki i szkolnictwa wyższego, w tym opartych na środkach krajowych i europejskich? Jakie zmiany należy wprowadzić w tym zakresie?
- Co traktować jako wyraz sukcesu/porażki w polityce umiędzynarodowienia instytucji akademickich?
- Jakie zmiany prawne są potrzebne, by istotnie zwiększyć skalę umiędzynarodowienia polskich instytucji akademickich?

Otwarty charakter debaty pozwala także na uzupełnienie tej listy o inne ważne pytania i udzielenie na nie odpowiedzi, które wniosą wkład sprzyjający umiędzynarodowieniu do prac nad ramami prawnymi dla szkolnictwa wyższego i nauki oraz do zestawu i modyfikacji narzędzi polityki publicznej w tym zakresie.

SEMINARIUM: UMIEJDZYNARODOWIENIE POLSKICH UCZELNI A GLOBALNA RYWALIZACJA O TALENTY

Prowadzący: dr hab. Maciej Duszczyk
(Uniwersytet Warszawski)

Pytania kluczowe:

- Jak zachęcać wybitnych uczonych z zagranicy do pracy w Polsce i jak ułatwiać im wykorzystanie ich potencjału?
- Jak zachęcać utalentowanych/wybitnych studentów i doktorantów z zagranicy do studiów w Polsce?
- Jak doprowadzić do wzrostu atrakcyjności stażów badawczych w Polsce dla utalentowanych młodych doktorów z zagranicy?
- Jak zahamować trwały odpływ młodych talentów z Polski za granicę, a jednocześnie pogłębić kontakty międzynarodowe polskich studentów i doktorantów – zarówno relacje z rówieśnikami z zagranicy i dostęp do czołowej, międzynarodowej kadry akademickiej?

Od wielu już lat globalizacja wkroczyła na uczelnie wyższe i do instytutów badawczych. Coraz częściej konkurencja w nauce przypomina rywalizację w sektorach gospodarczych, gdzie wyznacznikiem sukcesu są wyniki finansowe oraz dominacja na rynku. Powszechność rankingów określa pozycję danej jednostki oraz jej poszczególnych wydziałów czy instytutów zarówno w wymiarze krajowym, jak i międzynarodowym, w konkurencji o przyciąganie najlepszych studentów, doktorantów oraz naukowców. Następuje pewnego rodzaju zależność: uczelnie uważane za najlepsze przyciągają najwybitniejszych naukowców, dzięki czemu stają się jeszcze lepsze. Jednocześnie są one świadomie i długofalowo wspierane przez rządy państw, w których funkcjonują, pomimo że duża część lub też nawet większość zatrudnionych tam pracowników jest cudzoziemcami.

Dokonując prostego porównania, możemy stwierdzić, że Mercedes czy Ikea mają charakter narodowy i promują gospodarki Niemiec czy Szwecji pomimo tego, że większość produkcji została zlokalizowana za granicą. Tak samo jest w przypadku wielu uczelni uważanych za najlepsze. Większość zatrudnionych tam naukowców to nie są Amerykanie, Brytyjczycy, Niemcy czy Francuzi. Nie zmienia to jednak faktu, że Harvard, Cambridge, Max Planck Institute czy Paris-Sorbonne w doskonały sposób promują kraj, gdzie zostały założone i przyczyniają się w znacznym stopniu do wzrostu gospodarczego i innowacyjności. Podstawowe pytanie w tak zarysowanych okolicznościach brzmi: Czy Polska i polskie uczelnie mają szansę włączyć się w globalną rywalizację o talenty i stać się międzynarodowo rozpoznawalnymi uniwersytetami badawczymi, gdzie prowadzi się w zdecydowanej większości badania i kształcenie oparte na kryterium doskonałości? Prosta odpowiedź: „nie” zamyka pole do dyskusji i kwestia umiędzynarodowienia staje się bezprzedmiotowa. O wiele trudniej jest odpowiedzieć na to pytanie: „tak”. Spróbujmy jednak, wbrew prostej logice, odpowiedzieć na to pytanie pozytywnie, a więc zmiernym się z wyzwaniem stworzenia otoczenia, które pozwoliłoby dokonać skoku, którego nie udaje nam się wykonać od 1989 roku. Kluczowe wydaje się uzyskanie zdolności uczelni i instytutów badawczych do:

- identyfikacji wybitnych studentów, doktorantów i naukowców, którzy powinni być podmiotem działania uczelni i państwa w celu ich zatrzymania w Polsce, co jednak w żaden sposób nie powinno ograniczać ich mobilności. W pewnym uproszczeniu powinni oni podejmować świadomą i racjonalną decyzję do ulokowania realizacji swoich głównych celów naukowych w Polsce, choć część swojej kariery realizowaliby za granicą;
- absorpcji potencjałów studentów, doktorantów i naukowców, którzy do Polski przyjeżdżają, oceniając, że jest to miejsce do realizacji części lub całości prowadzonych przez nich badań naukowych. Kluczowe wydaje się tutaj tworzenie ścieżki przekształcania migracji czasowych w stałe. Tylko w takim scenariuszu zainwestowane środki oraz czas mogą przy-

nieść wartość dodaną. W krótkiej perspektywie czasowej, poza potencjalnymi wyjątkami, nie będą to jednak naukowcy z „najwyższej półki”, choć wielu z nich w przyszłości może takimi się stać.

Do realizacji tych dwóch celów konieczne jest uświadomienie sobie istnienia dwóch obszarów interwencji, w których przemyślane i systematycznie wdrażane instrumenty przyniosą większy stopień umiejdzynarodowienia, a więc i większe niż do tej pory sukcesy w rywalizacji o talenty. Z jednej strony, są to uczelnie i instytuty naukowe, którą muszą samodzielnie, w ramach własnej autonomii, wykonać pracę, która pozwoli im stać się atrakcyjnym miejscem do realizacji kariery naukowej zarówno dla Polaków, jak i cudzoziemców. Nie można tu oczekiwać żadnych „cudownych rozwiązań”, które w zasadniczy sposób zmienią realia polskiej nauki. Często jest to systematyczna praca promotorów wspieranych przez dobrze działające biura obsługi badań oraz wymiany umiejdzynarodowej.

Z drugiej strony jednak, swoją rolę musi odegrać państwo i jego agendy, tak aby nie tworzyć niepotrzebnych barier dla imigracji studentów, doktorantów i naukowców, którzy wybrali Polskę jako miejsce swojej aktywności. Trudno bowiem zaakceptować tworzenie barier dla pozyskiwania przez uczelnię cudzoziemskich studentów, w przypadku których nie ma cienia wątpliwości, co do ich intencji w zakresie pobytu w Polsce. Jednocześnie konieczne jest tworzenie zachęt do pozostania w Polsce najlepszych studentów czy doktorantów poprzez tworzenie dla nich jasnych dróg kariery. Doprowadzić do tego może tylko otwarta i transparentna polityka zatrudnienia na uczelniach wyższych i instytutach badawczych.

Należy jednak zdawać sobie sprawę, że styczność krajowcy – cudzoziemcy musi rodzić pole do napięć oraz konfliktów. Chodzi bowiem o konkurencję o dobro rzadkie, jakimi są nadal granty naukowe czy stabilne miejsca pracy. Uniknąć takiego napięcia w całości się nie da. Tak więc pytanie brzmi, jak zarządzać tym ryzykiem i przeciwdziałać powstawaniu konfliktów, które mogą prowadzić do tworzenia barier ograniczających mobilność i napływ nowej kadry na uczelnie i do instytutów naukowych bez względu na jej narodowość.

Rywalizacja o talenty jest faktem i należy zdać sobie sprawę, że Polska jeszcze przez wiele lat nie będzie w uprzywilejowanej pozycji, którą dzisiaj zajmują uczelnie, jednostki badawcze z Wielkiej Brytanii, USA czy Niemiec. Musimy „wymyślić” swoją własną strategię na umiędzynarodowienie i sukcesywnie wdrażać ją w życie. Kilka pozytywnych przykładów już mamy. Otóż jeden z grantobiorców ERC grants zapytany, dlaczego starał się otrzymać ten najbardziej prestiżowy grant badawczy i realizować go na Uniwersytecie Warszawskim, odpowiedział, że zależało mu na tym, aby na korytarzach Uniwersytetu polscy naukowcy spotykali się z cudzoziemcami reprezentującymi bardzo różne środowiska naukowe, a więc i podejście do nauki. Ponieważ to właśnie w tej różnorodności jest sedno nauki i wymiany myśli. Umiędzynarodowienie oznacza bowiem wysyłanie polskich naukowców za granicę po to, aby po uzupełnieniu swoich potencjałów wrócili do Polski, ale również szerokie otwarcie uczelni i instytutów badawczych na cudzoziemców, w tym także o polskich korzeniach, których w nauce światowej można odnaleźć wielu.

Nie należy zapominać o wysokości wynagrodzeń w polskiej nauce, ale jak już wspomniałem, kluczowe są procedury rekrutacyjne. Już kilka polskich uczelni wystąpiło i otrzymało logo Komisji Europejskiej HR Excellence in Research. Zobowiązuje ono do zmiany sposobu rekrutacji, tak aby eliminować potencjalne patologie. Główne jednak pytanie brzmi, czy uda się złożone deklaracje potwierdzić i czy osobom, które zabiegały o przyznanie tego wyróżnienia nie zabraknie determinacji w doprowadzeniu tego procesu do końca.

Trzeba sobie zdawać sprawę jeszcze z jednego faktu. Nawet najbardziej skuteczne instrumenty na rzecz umiędzynarodowienia realizowane na poziomie uczelni czy rządu nie zadziałają, jeżeli na świecie będzie panować przekonanie, że polskie społeczeństwo jest gremialnie niechętnie napływowi cudzoziemców, a tym, którzy jednak zdecydują się na przyjazd, grozi niebezpieczeństwo. Strach jest zawsze najgorszym, ale jednak skutecznym doradcą. Dlatego też i w tym obszarze czeka Polskę konieczność odrobienia pozytywistycznej pracy u podstaw, tak aby coraz częściej pojawiający

się w świadomości cudzoziemców obraz polskiego społeczeństwa jednoznacznie zamkniętego na imigrację nie został ugruntowany.

Zagadnienia do dyskusji:

- Uczelnie i instytuty badawcze powinny być otwarte dla nowych badaczy, którzy mają potencjał do prowadzenia wybitnych badań naukowych. Czy w związku z tym w ramach jednostek podstawowych powinny być wprowadzone oddzielne konkursy na zatrudnianie takich naukowców lub/i powinien zostać wprowadzony odsetek pracowników danej jednostki, którzy nie są jej absolwentami (byli studenci, doktoranci itp.)?
- Promowanie mobilności zawsze wiąże się z ryzykiem, że najwybitniejsi badacze po pobycie za granicą otrzymają ofertę pozostania i nie będą zainteresowani powrotem do Polski. Czy w związku z tym dobrym rozwiązaniem byłoby dzielenie grantów na mobilność badaczy na dwa etapy: na pobyt za granicą i wykorzystanie uzyskanego doświadczenia po powrocie do kraju?
- Na zagranicznych uczelniach oraz w instytutach naukowych pracują Polacy oraz cudzoziemcy polskiego pochodzenia. Wielu z nich prowadzi doskonałe badania naukowe lub jest blisko tego statusu. Czy w związku z tym powinien zostać opracowany specjalny katalog zachęt skierowany do tej kategorii badaczy, tak aby przyciągnąć ich do Polski? Jeżeli tak, to jak uniknąć potencjalnych konfliktów pomiędzy nimi a uczonymi dotychczas zatrudnionymi w Polsce?
- Wysokość wynagrodzeń w Polsce odstaje od zarobków proponowanych badaczom w wielu innych krajach, z którymi konkurują polskie uczelnie i instytuty badawcze. Oczywiście jest, że poza nielicznymi wyjątkami, wybitni zagraniczni badacze nie będą zainteresowani pobytem w Polsce, jeżeli oznaczałoby to dla nich pogorszenie standardu życia. Czy w związku z tym możliwe jest stworzenie specjalnych zasad wynagradzania wybitnych badaczy (bez względu czy są to Polacy czy cudzoziemcy), co spowodowałoby większe różnice w poziomie zarobków w ramach jednej jednostki?

- Jednym z celów umiędzynarodowienia polskich uczelni oraz instytutów naukowych jest uzyskanie większego wpływu na światową naukę. Jako największy kraj w Europie Środkowo-Wschodniej Polska powinna stać się atrakcyjnym miejscem do prowadzenia badań naukowych przez badaczy z tego regionu. W związku z tym czy odpowiednim celem byłoby uzyskanie przez polskie uczelnie i instytuty naukowe dominującej roli w regionie? Jeżeli tak, to jakie działania należałoby podjąć, aby nie być oskarżanym o drenaż mózgow, ale jednocześnie przyciągać najlepszych naukowców regionu?
- Jedną ze zidentyfikowanych barier umiędzynarodowienia oraz wzrostu liczby studentów oraz naukowców na polskich uczelniach i w instytutach badawczych są procedury zapraszania i uzyskiwania prawa do pobytu w Polsce. Wielokrotnie zdarza się, że nawet wybitni badacze lub też studenci, którzy zostali pozytywnie zrekrutowani, nie uzyskują odpowiedniej wizy lub też przedłużenia prawa do pobytu. Jednocześnie w przeszłości mieliśmy do czynienia z przypadkami wyłudzeń wiz pod pozorem podejmowania studiów. W związku z tym czy dobrym rozwiązaniem byłoby stworzenie specjalnej wizy studenckiej lub naukowej lub/i listy zweryfikowanych uczelni i instytutów badawczych, które miałyby prawo zapraszać studentów i badaczy z państw spoza UE?
- W wielu mediach pojawiają się doniesienia o agresji wobec cudzoziemców przebywających w Polsce. W przypadku ugruntowania się tego obrazu na świecie spowoduje to nieskuteczność innych działań na rzecz umiędzynarodowienia. Czy konieczne, w związku z tym, są specjalne działania mające za zadanie przeciwdziałać temu zagrożeniu? Jak powinna wyglądać ściślejsza współpraca pomiędzy policją a uczelniami i instytutami naukowymi?

WARSZTATY

WARSZTAT: MOBILNOŚĆ W PROGRAMIE ERASMUS+. KORZYŚCI I WYZWANIA DLA UCZESTNIKÓW I INSTYTUCJI

Prowadzący: dr Paweł Poszytek, Dorota Rytwińska
(Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji), **Ewa Derkowska-Rybicka**
(IROs Forum), **Nina Rapo** (Uniwersytet Mikołaja Kopernika),
dr Bogdan Wierzbiński (Uniwersytet Rzeszowski)

Pytania kluczowe:

- Co stanowi barierę w szerszym wykorzystywaniu mobilności w celu przenoszenia osiągnięć (ang. *credit mobility*) do poprawy jakości i atrakcyjności studiów w polskich uczelniach? Jak tego typu mobilność jest postrzegana przez studentów?
- Jak wykorzystać lata 2017–2020, aby po roku 2020, kiedy to rozpocznie się kolejny okres finansowania programu Erasmus+ lub jego następcy, Polska była bardziej atrakcyjnym krajem dla zagranicznych studentów Erasmus?

Warsztat przygotowuje Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji, pełniąc rolę Narodowej Agencji programu Erasmus+.

Do zaprezentowania wystąpień stanowiących podstawę do dyskusji pomiędzy uczestnikami warsztatu zostali poproszeni Uczelniani Koordynatorzy programu Erasmus, reprezentujący uczelnie zrzeszone w IROs Forum oraz przedstawiciele studentów wywodzących się z uczelni reprezentowanych przez koordynatorów Erasmus.

Założenia warsztatu

Na 2017 r. Komisja Europejska zaplanowała przeprowadzenie tzw. śródkresowej oceny realizacji programu Erasmus+. Niedługo po tym rozpocznie się proces przygotowania założeń programu na kolejną per-

spektywę finansową. Z tego względu warto, aby na sesji podczas konferencji nt. umiędzynarodowienia, która w 2016 r. zastąpi ogólnopolski Dzień Erasmusa, zainauguować dyskusję nad osiągnięciami programu Erasmus+ i wyzwaniami stojącymi przed uczelniami realizującymi mobilność edukacyjną.

Mobilność w celu uznawania osiągnięć (*credit mobility*) to bez wątpienia ogromne wsparcie dla uczelni w zakresie ich umiędzynarodowienia. Czy rzeczywiście jest to opinia powszechna w polskim środowisku akademickim? Czy kodeks postępowania uczelni uczestniczącej w programie Erasmus+ wyrażony w treści Karty Erasmusa dla szkolnictwa wyższego jest rozumiany i przestrzegany przez wszystkie szkoły wyższe posiadające Kartę? Z jakich osiągnięć programu Erasmus+ polskie uczelnie są dumne, a nad którymi z zasad programu Erasmus+ należałoby popracować w celu ich poprawienia?

Do wzięcia udziału w debacie zapraszamy wydziałowych i uczelnianych koordynatorów Erasmusa+, przedstawicieli władz wydziałów i uczelni, którzy chcieliby podzielić się swoimi spostrzeżeniami i przemyśleniami na powyżej zdefiniowane zagadnienia.

WARSZTAT: MIĘDZYNARODOWE STUDIA WSPÓLNE

Prowadzący: Bartłomiej Banaszak (Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego), Beata Skibińska (Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji), Sylwia Salamon (Uniwersytet Warszawski)

Celem warsztatu jest próba odpowiedzi na następujące pytania kluczowe:

- W jaki sposób program Erasmus+ może pomóc w (1) opracowaniu oraz (2) prowadzeniu już przygotowanych międzynarodowych studiów wspólnych?
- Na jakie bariery natrafiają polskie uczelnie zainteresowane tworzeniem i realizacją międzynarodowych studiów wspólnych, zwłaszcza na poziomie magisterskim?
- W jaki sposób ograniczyć nieuzasadnione bariery w prowadzeniu przez polskie uczelnie międzynarodowych studiów wspólnych? W jakim stopniu można wykorzystać w tym celu europejskie podejście do zapewniania jakości studiów wspólnych przyjęte podczas konferencji ministrów Europejskiego Obszaru Szkolnictwa Wyższego w Erywaniu (maj 2015 r.)?

Warsztat przygotowuje MNIŚW (Bartłomiej Banaszak) we współpracy z Fundacją Rozwoju Systemu Edukacji pełniącą rolę Narodowej Agencji Programu Erasmus+ (Beata Skibińska). Do zaprezentowania wyzwań stojących przez uczelniami realizującymi wspólne studia z perspektywy pracownika administracji uczelnianej zaangażowanej w proces umiejdzynarodowienia została zaproszona Sylwia Salamon, kierownik Biura Współpracy z Zagranicą Uniwersytetu Warszawskiego.

Wspólne studia są doskonałą formą umiejdzynarodowienia kształcenia w szkołach wyższych oraz uatrakcyjnienia oferty dydaktycznej uczelni. Taka forma kształcenia znana jest w środowisku akademickim od wielu lat, jednak niezaprzeczalne zasługi dla jej wypromowania miał program Erasmus Mundus (2004–2013). Od roku 2014 prowadzenie wspólnych studiów ma-

gisterskich jest wspierane przez program Erasmus+ (projekty typu Erasmus Mundus Joint Master Degrees).

W czasie warsztatu planowane jest przeprowadzenie dyskusji nad opisaną poniżej **koncepcją ograniczenia barier w prowadzeniu międzynarodowych studiów wspólnych wykorzystującą założenia tzw. europejskiego podejścia do zapewniania jakości studiów wspólnych**. Koncepcja została przygotowana wspólnie przez Bartłomieja Banaszaka (MNiSW) oraz Macieja Markowskiego (eksperta Polskiej Komisji Akredytacyjnej) na potrzeby prac działającego przy MNiSW Zespołu ds. Umiejętności Umiejętności.

KONCEPCJA NOWYCH ROZWIĄZAŃ SYSTEMOWYCH UŁATWIAJĄCYCH PROWADZENIE MIĘDZYNARODOWYCH STUDIÓW WSPÓLNYCH

Międzynarodowe studia wspólne¹ stanowią bardzo korzystny model internacjonalizacji procesu kształcenia. Sprzyjają zwiększeniu mobilności studentów i kadry akademickiej przy jednoczesnym zapewnieniu równowagi w przepływie osób. Są instrumentem budowania stabilnych partnerstw między uczelniami z różnych krajów, wzmacniają transfer dobrych praktyk dotyczących kształcenia w skali międzynarodowej i wspierają rozwój potencjału dydaktycznego i naukowego kadry. Międzynarodowe studia wspólne są coraz popularniejszym elementem oferty edukacyjnej europejskich uniwersytetów.

1. PODEJŚCIA DO MIĘDZYNARODOWYCH WSPÓLNYCH STUDIÓW W ŚWIETLE OBOWIĄZUJĄCYCH PRZEPISÓW

Polskie uczelnie napotykają na bariery w prowadzeniu wspólnych studiów, wynikające z aktualnych przepisów. Zgodnie z ustawą PSW (art. 168), międzynarodowe programy studiów mogą być prowadzone na podstawie

¹ Definicja w języku angielskim: Joint programmes – an integrated curriculum coordinated and offered jointly by different higher education institutions and leading to double/multiple degrees or a joint degree.

porozumienia między polską a zagraniczną uczelnią. Przedmiotem porozumienia jest prowadzenie studiów na kierunku i poziomie kształcenia, do których prowadzenia jednostka uczelni będącej stroną porozumienia ma uprawnienia. To powoduje, że co do zasady wyróżnić można dwa podejścia do współtworzenia przez polskie uczelnie międzynarodowych studiów wspólnych:

WARIANT 1

- uczelnie prowadzą międzynarodowe studia wspólne de facto jako specjalność w ramach kierunku studiów, do którego mają już uprawnienia – formalnie brak konieczności odrębnego uzyskiwania uprawnień dla wspólnych studiów, wypełniania warunków prowadzenia studiów;
- teoretycznie możliwy tylko w przypadku uczelni prowadzących bardzo podobne kierunki studiów, co ograniczałoby innowacyjność i synergię;
- dominuje na polskich uczelniach – wynik pragmatycznego podejścia uczelni do obowiązujących przepisów;
- obserwacje PKA pokazują jednak, że w rzeczywistości niemała część wspólnych studiów na polskich uczelniach może znacząco odbiegać od koncepcji programu kształcenia dla „kierunku matki” (w ich przypadku powinien być zastosowany Wariant 2);

WARIANT 2

- uczelnie łączą zasoby i tworzą nowy, innowacyjny program kształcenia – formalnie odrębny kierunek studiów, niemożliwy do realizacji odrębnie przez żadną z uczelni;
- zdecydowany bliższy istocie międzynarodowych studiów wspólnych, tj. projektu oryginalnego, budowanego wspólnie przez uczelnie partnerskie, z udziałem uczelni, które zapewnią wartość dodaną i efekt synergii;
- konieczność uzyskania uprawnień odrębnie dla wspólnych studiów, spełniania wszystkich warunków;
- właściwie nieobecny na polskich uczelniach; w świetle obowiązujących przepisów zastosowanie tego wariantu jest z perspektywy uczelni nieracjonalne – uczelnie starają się więc zastosować Wariant 1 niezależnie od skali innowacyjności programu wspólnych studiów.

2. BARIERY W PROWADZENIU MIĘDZYNARODOWYCH STUDIÓW WSPÓLNYCH

Wariant 1

- a) bariery w wydawaniu wspólnego dyplomu wynikające z konieczności spełnienia wymogów z rozporządzenia MNiSW w sprawie tytułów zawodowych [...] oraz niezbędnych elementów dyplomów;
- b) różnice w długości trwania studiów II stopnia; w Polsce – min. 90 ECTS. Problem w tworzeniu kierunków studiów, w których koordynująca uczelnia wywodzi się z systemu o dominującym modelu 4+1 (m.in. Holandia, Hiszpania);
- c) bariery finansowe dla studentów niestudiujących w ramach programu Erasmus+.

Wariant 2

- a) obowiązujące regulacje powodują, że uczelnia chcąc zaoferować nowy i innowacyjny międzynarodowy program studiów, musiałaby spełniać wszystkie warunki prowadzenia studiów, przewidziane dla masowych studiów prowadzonych w całości na polskiej uczelni:
  - konieczność zapewnienia minimum kadrowego złożonego z pracowników zatrudnionych w uczelni polskiej oraz konieczność realizacji przez osoby zaliczone do minimum kadrowego w ciągu roku łącznie 540 godzin kontaktowych,
  - konieczność spełniania polskich wymagań dotyczących konstrukcji programu (np. udział przedmiotów humanistycznych i społecznych, wymagania odnośnie do profilu studiów),
  - struktura programu kształcenia musi wypełniać polską definicję studiów stacjonarnych – tj. liczba godzin kontaktowych musi przewyższać liczbę godzin niekontaktowych, co ogranicza możliwość realizacji studiów na podstawie koncepcji *student-centred learning*, a także kierunków praktycznych i eksperymentalnych;
- b) konieczność poddania się odrębnej ocenie jakości PKA, obejmującej tylko część kształcenia na polskiej uczelni;

- c) różnice (nierzadko wykluczające się) między krajami Europejskiego Obszaru Szkolnictwa Wyższego (EOSW) co do warunków prowadzenia studiów;
- d) wariantu 2 dotyczą dodatkowo wszystkie bariery obecne w wariacie 1;
- e) brak uzgodnionego rozumienia pojęcia studiów wspólnych², co utrudnia prowadzenie polityki publicznej sprzyjającej rozwijaniu się oferty w tym zakresie.

3. PROPOZYCJA ROZWIĄZANIA

Rozważenia wymaga **możliwość wdrożenia na gruncie polskim tzw. europejskiego podejścia do zapewniania jakości wspólnych studiów**, przyjętego przez ministrów Europejskiego Obszaru Szkolnictwa Wyższego podczas konferencji w Erywaniu (maj 2015 r.). Zakłada ono, że akredytacja międzynarodowych studiów wspólnych byłaby przeprowadzona przez jedną agencję zarejestrowaną w Europejskim Rejestrze Agencji Akredytacyjnych (EQAR) według jednej procedury, wspólnych kryteriów i z wyłączeniem krajowych warunków prowadzenia studiów. Akredytacja byłaby uznawana przez wszystkie kraje, których uczelnie uczestniczą w realizacji studiów wspólnych. Jego implementacja w polskich warunkach oznaczałaby podjęcie sześciu kroków.

- 1) Uzgodnienie definicji międzynarodowych studiów wspólnych, obejmującej m.in. następujące kwestie (należy jednak unikać przeregulowania):
  - a) program studiów jest budowany, akceptowany i realizowany przez wszystkie uczelnie wchodzące w skład konsorcjum,
  - b) przyjęcie na studia odbywa się w na wszystkie uczelnie partnerskie, według zasad określonych w umowie konsorcjum,
  - c) uczelnie partnerskie mają wspólną politykę i zasady oceniania postępów studentów, procesu dyplomowania i realizują je wspólnie, w uzgodnionym zakresie,

² Uczelnie na cele marketingowe stosują również możliwość otrzymania dyplomu typu *dual degree*, który nie jest uzyskiwany w drodze studiów wspólnych; w dalszych pracach legislacyjnych kluczowe jest utrzymanie rozróżnienia pomiędzy *double* a *dual degree*.

- d) obowiązek odbycia części studiów na co najmniej dwóch uczelniach,
  - e) mobilność kadry.
- 2) **Wyłączenie tak definiowanych międzynarodowych studiów wspólnych z przepisów dotyczących warunków prowadzenia studiów, kryteriów oceny jakości kształcenia** oraz innych wybranych przepisów (np. dotyczących profili kształcenia) – możliwe na zasadzie ogólnej określonej w ustawie lub indywidualnej decyzji podejmowanej przez agencję akredytacyjną w trakcie procedury oceny *ex ante* i/lub *ex post*.
- 3) Określenie warunków prowadzenia studiów w porozumieniu między uczelniami (m.in. zgodnie z zasadami określonymi w europejskim podejściu i powszechnie przyjętych dobrych praktyk w tym zakresie).
- 4) Autonomia uczelni co do zasad tworzenia wspólnych studiów, z wyłączeniem krajowych warunków, nawiązująca do regulacji dotyczących autonomii programowej. W przypadku utrzymania w przyszłości aktualnych zasad, możliwe byłoby następujące rozwiązanie:
- a) programy prowadzone w jednostkach mających prawo do nadawania stopnia doktora habilitowanego – samodzielna decyzja Senatu uczelni o rozpoczęciu kształcenia w ramach międzynarodowych studiów wspólnych; programy podlegają następnie procedurze akredytacji typu *ex post*,
  - b) pozostałe jednostki – decyzja MNiSW po uzyskaniu pozytywnej opinii PKA (lub innej agencji zarejestrowanej w EQAR) odnoszącej się do powyższej definicji wspólnych studiów oraz wybranych kryteriów wynikających z europejskiego podejścia do zapewniania jakości studiów wspólnych; programy podlegają również procedurze akredytacji typu *ex post*.
- 5) Wyłączenie krajowych przepisów dotyczących zewnętrznej oceny jakości kształcenia (akredytacja *ex post*) dla międzynarodowych programów kształcenia prowadzonej zgodnie z powyższą definicją. Procedury akredytacyjne określone przez PKA lub inną agencję zarejestrowaną w EQAR wybraną przez konsorcjum są realizowane zgodnie

z metodologią i kryteriami oceny jakości wynikających z europejskiego podejścia do zapewniania jakości studiów wspólnych.

- 6) Rozstrzygnięcia wymagałyby dodatkowo m.in. następujące kwestie:
  - a) sposób raportowania międzynarodowych studiów wspólnych i studentów studiujących w ich ramach (maksymalnie uproszczony),
  - b) kwestia odpłatności za akredytację międzynarodowych studiów wspólnych,
  - c) kwestia mocy prawnej decyzji akredytacyjnych dotyczących wspólnych studiów,
  - d) odpowiednie umocowanie prawne agencji akredytacyjnej (do tego uzależnione są decyzje, o których mowa w pkt 4.2, 4.6.b, 4.6.c),
  - e) ewentualne wsparcie finansowe.

WARSZTAT: ŚRODKI POWER DLA UMIĘDZYNARODOWIENIA SZKOLNICTWA WYŻSZEGO: MOŻLIWOŚCI I BARIERY WYKORZYSTANIA

Prowadzący: Dr Andrzej Kurkiewicz (Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego), Paulina Gąsioriewicz-Płonka (Narodowe Centrum Badań i Rozwoju)

Pytania kluczowe:

- Jakie bariery identyfikujemy w realizacji projektów służących umiędzynarodowieniu?
- Czy dostrzegamy w funkcjonowaniu uczelni obszary działań na rzecz jej umiędzynarodowienia, które wymagają jeszcze wsparcia ze środków EFS?

Program Power w ramach III osi poświęconej szkolnictwu wyższemu zakłada realizację międzynarodowych programów kształcenia, skierowanych zarówno do studentów z Polski, jak i do cudzoziemców. Głównym celem działań jest zwiększenie międzynarodowej konkurencyjności polskich uczelni oraz ich atrakcyjności dla młodzieży z zagranicy. W osiągnięciu powyższego celu ważną rolę odgrywać powinny międzynarodowe programy kształcenia prowadzone wspólnie przez polskie i zagraniczne uczelnie, a także realizacja studiów w języku obcym, dostępnych dla studentów z Polski i cudzoziemców. Niezbędnym elementem procesu umiędzynarodowienia jest mobilność studentów i kadry akademickiej. Kolejnym rezultatem interwencji podejmowanej w ramach środków europejskich stanie się nabycie przez studentów umiejętności i kompetencji przydatnych w międzynarodowym środowisku zawodowym, m.in. wysokich umiejętności językowych, kompetencji międzykulturowych. Odbiorcami planowanych działań powinni być również pracownicy dydaktyczni

jednostki, którzy poprzez uczestnictwo w zajęciach, seminariach i warsztatach prowadzonych przez wykładowców z zagranicy powinni poszerzać swoje kompetencje i korzystać z doświadczeń innych. Ważnym jest także wspieranie procesu uzyskiwania akredytacji przez polskie uczelnie.

WARSZTAT: WYMIANA DOBRYCH PRAKTYK W ZAKRESIE UMIEJDZYNARODOWIENIA

Prowadzący: dr Bianka Siwińska (Fundacja Edukacyjna „Perspektywy”), prof. Marek Tukiendorf (Politechnika Opolska)

Pytania kluczowe:

- Jak zapewnić, że na polskie uczelnie trafiać będą przede wszystkim najlepsi kandydaci z zagranicy? Jak zwiększyć jakość usług i bezpieczeństwo korzystania przez polskie uczelnie z usług zagranicznych agencji rekrutacyjnych?
- Czy start-upy można potraktować jako element ekosystemu wokół studenta zagranicznego?
- Jak na szczeblu regionalnym i centralnym efektywnie koordynować wspólne inicjatywy uczelni, władz samorządowych i organizacji pozarządowych ukierunkowane na zapewnienie bezpieczeństwa studentom zagranicznym? – na przykładzie Gdańskiego Modelu Integracji Cudzoziemców.
- Jak upowszechniać wiedzę w zakresie dobrych praktyk w zakresie umiędzynarodowienia? – na przykładzie serii wydawniczej „Czas internacjonalizacji”.

Wyzwania stojące przed polskimi szkołami wyższymi, uczestniczącymi w procesach internacjonalizacji, stają się coraz bardziej złożone. Byłoby nieekonomicznie i nieefektywnie, gdyby każda uczelnia konfrontowała się z nimi w izolacji, na własną rękę. Umiejętność działań wspólnych, uczenia się wzajemnie od siebie, wymiana dobrych praktyk i zdolność do twórczej adaptacji nowych rozwiązań stają się nieodzownym elementem i warunkiem rozwoju w obszarze jakościowej internacjonalizacji.

Podczas warsztatu „Wymiana dobrych praktyk w zakresie umiędzynarodowienia” przedstawione zostaną innowacyjne propozycje w transferze

know-how oraz instrumenty wspierania umiędzynarodowienia polskich uczelni, takie jak:

- wspólna publikacja praktyków i teoretyków odpowiedzialnych za wdrażanie procesu internacjonalizacji w różnych punktach systemu szkolnictwa wyższego – seria „Czas internacjonalizacji” (zaproszenie do udziału w kolejnej edycji),
- współpraca ze środowiskiem start-up’owym jako element ekosystemu wokół studenta zagranicznego (Akcelerator Start-up’owy – ALK),
- Gdański Model Integracji Cudzoziemców i problem zapewnienia bezpieczeństwa studentom zagranicznym,
- system wspólnej certyfikacji agencji rekrutacyjnych na Ukrainie uczelni konsorcjum „Study in Poland”.

Omówione zostaną też możliwości stworzenia systemowej platformy wymiany dobrych praktyk w zakresie umiędzynarodowienia.

**RADA
NARODOWEGO
KONGRESU NAUKI**

RADA NARODOWEGO KONGRESU NAUKI

prof. dr hab. Halina Abramczyk

prof. dr hab. Wiesław Banyś

prof. dr hab. inż. Grzegorz Benysek

dr hab. Barbara Będowska-Sójka

prof. dr hab. Andrzej Białas

prof. dr hab. Włodzimierz Bolecki

ks. prof. dr hab. Paweł Bortkiewicz TChr

prof. dr hab. Janusz Marek Bujnicki

s. prof. dr hab. Barbara Chyrowicz SSpS

dr Marek Cygan

prof. dr hab. Piotr Czauderna

prof. dr hab. Tomasz Dietl

prof. dr hab. Krzysztof Diks

dr hab. Maciej Duszczyk

prof. dr hab. Jerzy Duszyński

prof. dr hab. inż. Mirosława El Fray

dr hab. n. med. Jakub Fichna, prof. nadzw. UM w Łodzi

dr hab. Natalia Garner (Letki)

prof. dr hab. Jarosław Górniak

prof. dr hab. Leon Gradoń

dr hab. Beata Hasiów-Jaroszevska, prof. nadzw. IOR-PIB

prof. dr hab. inż. Andrzej Jajszczyk

prof. Beata Smarzyńska-Javorcik

dr hab. inż. Monika Kaczmarek, prof. nadzw. IRZiBŻ oraz prof. nadzw. SGGW

prof. dr hab. Andrzej Kisielewicz

prof. dr hab. inż. Michał Kleiber

prof. dr hab. Maria Korytowska

dr hab. Michał Królikowski, prof. nadzw. UW

prof. dr hab. Krzysztof Kukula

dr hab. inż. Krzysztof Leja, prof. nadzw. PG

prof. dr hab. n. med. Wojciech Maksymowicz
prof. dr hab. Krzysztof Matyjaszewski
prof. dr hab. Stanisław Mikołajczak
dr hab. Filip Musiał, prof. Ignatianum
prof. dr hab. Karol Myśliwiec
prof. dr hab. Aleksander Nałaskowski
prof. dr hab. n. med. Wojciech Nowak
prof. dr hab. Wiesław Nowiński
dr hab. Aneta Pieniądz
prof. dr hab. Katarzyna Popowa-Zydroń
prof. dr hab. Sylwester Porowski
dr hab. Grażyna Ptak, prof. IZPIB
prof. dr hab. inż. Jan Szmidt
prof. dr hab. inż. Artur Hugo Świergiel
prof. dr hab. inż. Antoni Tajduś
prof. dr hab. Andrzej Udalski
prof. dr hab. inż. Tadeusz Uhl
prof. dr hab. inż. Jerzy Woźnicki
prof. dr hab. Agnieszka Zalewska
dr hab. Przemysław Żurawski vel Grajewski, prof. nadzw. UŁ
prof. dr hab. Maciej Żylicz